

Nr. 5/6.

1927. a.

A|s. **TORMOLEN & Ko.**

TALLINN, Harju tänav nr. 37

Telefon 15-02.

Raadio-osakond.

Detektor- ja lampvastuvõtjad. Suurim valik Eestis raadio osadest, aparaatidest ja raadio tarbetest.

Jalgratta-osakond.

Parimad inglisis ja saksa rattad: **Humber, Starley, Phä-nomen.** Täielik ladu reserv-osasi ja rattatarbeid. Oma parandus-töökoda-

Grammofoni-osakond.

Parlophon, Beka ja H.M.V. **grammofonid** ja **plated.**

Suur valik, alati uuemad palad saadaval.

Lapsevankrid suures valikus.

Möödukad hinnad. - - - **Korralik teenimine.**

Soodsad järelmaksu tingimised.

!!! M Ü K O R D E R I V A S T U !!!

AKTSIASELTS

„SILVA“

TALLINN, Merepuiestee 17

TELEFONID : kontoris 9-29 ja 13-80; kaupluses 18-09

Telegrammide aadress: „SILVA—TALLINN“

Igasuguste põllutööriistade ja masinate, kunstpõllurammu, soola jne. ladu ja müük

Igasuguste ehitusmaterjalide nagu palkide, laudade, lubja, tsemendi, gipsi, katusepapi, katusepleki, igat sorti raua, raudtalade, naelte jne. ladu ja müük

Igasuguste metsamaterjalide ostmine, ümbertöötamine, müük ja eksport

Hoidke metsa

see on rahva varandus.

Ehitage tsemendiga

see on odavam ja tulekindlam.

==== Kõrgeväärtuslist **tsementi** müüb ====

Aksia-Seltside Portland tsemendivabrikute

„**PORT-KUNDA**“ ja „**ASSERIN**“i“

ladu ja müügikoht.

Tel. aadr. „ESTOCEMENT“ Tallinn.

Aadress: Vana Viru tän. 12.

Kõnetraat 15-34.

Nõudke meilt kirjandust tsementehituste üle.

SIDE

Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliidu häälekandja.

Toimetuse kolleegium: **A. Lepp** (üldriigiteenijad – kolleeg. esimees), **J. Koff** (post), **J. Rukki** (raudtee – kolleeg. sekretär), **A. Michelson** (vastutav toimetaja).

Tellimise hinnad:

Aastas postiga . . . Mk. 200.—
Poolaastas . . . . . „ 100.—

Üksiknumber
15 mk.

Ilmub 1–2 kord kuus

Tellimisi võetakse vastu igas raudteejaamas, raudtee ladudes, Riigi- ja Omavalitsusteenijate Keskliitu kuuluvate organisatsioonide ja nende osakondade juhatuste juures, kõigis postkontorites ja lehe tellimiskohtil.

Toimetus ja talitus:

Tallinna, Tehnika t. 16. Telefon: Balti keskjaam 221.

Kuulutuste hinnad:

Terve lehekülge . . . Mk. 3000.—
Pool lehekülge . . . . . „ 1500.—
Veerand . . . . . „ 750.—
Kaheksandik . . . . . „ 400.—
Tekstis 50 prots. kallim.

Nr. 5/6.

Märts 1927 a.

IV. aastakäik.

Riigiteenijate palgavõitluse tulemused.

Aastaid kestnud riigiteenijate palga- ja koosseisude-võitlus on lõppude-lõpuks nüüd siis niikaugel, et tema tulemusi juba „mustvalgel“ näeme. Riigi Teatajas nr. 27 on vastava seadusega avaldatud riigiteenijate uued koosseisud ja palgad. Seadus jaguneb üheksale paragrahvile ja matub enese alla tervelt 25½ Riigi Teataja lehekülge. Seadust üldiselt üle vaadates, tungides tema põhijoonteni, peame tähendama, et ta peaaesanne on olnud soodustada üht teenijaskonna osa mitmesuguste eesõigustega ja teist – rippuvaks teha ülemuse heatahetest. Selle seadusega on mõistetud läbi viia kõrgemaastmeliste palgakõrgendus heades protsentides ja kui see muidu sünnis pole olnud, siis seks tarvitusele võetud ametinimetuste ümbermuutmised, et ametinimetusi kõlavamateks teha (direktorid, inspektorid, prefektid jne.). Palgaolude parandamisest, vähemalt alama- ja keskmiseastmeliste, pole juttugi. On tahetud näidata – vaat, mis praegune valitsus on suutnud läbi viia. Eelmistel on olnud küll palju kavasid, aga need on kõik vaid kavadeks jäänud. Et uute valimiste puhul oleks praeguses koalitsioonis seisvatel erakondadel oma tegevuse kohta jällegi palju kõneleda. Ja miks siis mitte. Mõtelgu ometigi, missuguseid edusamme on tehtud riiklises elus praeguse valitsuse kestel! On lahendatud maade eest tasumaksimise küsimus, lahendamisel on ka riigi metsade jagamine ja üüri-seadus. Välislaen on muretsetud. Peale riigiteenijate palgaküsimuse „lahendamise“ on läbi viidud ka tööliste palkade „reguleerimine“, asunikud on saanud raudteel veohinna alandusi, üksikutele asundustaludele on praeguse põllutöoministri energilisel kaasabil korraldatud metsa- ja karjamaade

juurdelõiked. Valitsusliikmete, riigipeaga eesotsas, palgaprobleem on ka õnnelikult lahendamisel. Mitmete tähtsate välisriikidega, nagu Kreekamaa ja teised, on sõlmitud kaubanduslepingud rosinafate sisseveoks jne. jne.

Mis veel puudub ja milles asi veidi pikaldaselt näib edasinihikuma, see on ministeeriumide arvu vähendamine. Aga see võib veel tulla! Ei saa ju sarnaseid asju nii kiirelt otsustada.

Aegamööda asjad käivad – on Eesti vanasõna, ja sellest tuleb kinni pidada ka siis, kui „vali käsi“ tarvitamisel.

Mass väikepalgalisi riigiteenijaid on riigiaparaadi juurest kõrvaldatud ja see on saavutus edukale kokkuhoiule. Mis tähendab riigile kolme või nelja ministri ülespidamine, kuigi neid tarvis pole.

Niisuguseks on kujunenud elu.

Ei pruugi olla pahempoolse ilmavaatega, ei pruugi kuuluda ei mingisuguse poliitilise erakonda, kuid võib siiski iga kainelt mõtleja kinnitada, et meil elatakse ajajärgus, kus tulevikuga ei arvestata.

Kas arvatakse, et kõik need, kes praegu valitsevate erakondade valju kätt tunda saanud, ka tulevikus vaikivad? Need töölisel, kelle palkasi „reguleeriti“, sarnaste reguleerimise kohta kord ka sõna ei võta, kui seks paras aeg? Ehk missugused tunded on oma kodumaa vastu neil, kes siit tööpuudusel ehk lihtsalt tühistel erakondlistel intriigidel olid sunnitud lahkuma, Uuel Meremaal või Austraalias uut kodu otsides?

Eesti rahvas on pikameelne; tal käivad asjad aegamööda, aga lõpp seesugusele erakondade huvide poliitikale tuleb. Ajamerde kadus orjapõlv, lahki saadi tsaarivalitsusest, minema pekseti ka komissarid, ja kõik see asjaolu on kindlaks tunnistuseks, et sarnane erakondade huvipoliitika ei püsi mitte kaua.

Võitluses olemasolu eest.

Käesolev kuu töötas olla meie palga-võitluse lõputärminiks. Muidugi, ainult seks korraks. Et teenijaskonna enamus omas nõudmises rahuldamata jäi, jätkub võitlus edasi järjekindlalt seni kui iga palgateenija oma ja enda perekonna ülespidamise võimaluse peab saama. Koosseisude ja palgaseaduse läbivaatamiseks riigikogu poolt moodustatud erikomisjon, mille esimeheks Kalbus (tööerak.); liikmeteks: Sulg (rahvaerak.), Holberg (põllum.), Mürk (majaoman-põllum.), Eilmann (sotsial.), Johanson (sotsial.), Laur (asun.), osutus veidi heatahtlisemaks, kui Tonkmanni komisjon, kus ainult põllumehelik diktatuur maksev oli. Komisjoni töödest lubati osa võtta, nagu igaüks seda on jälginud juba ajalehe sõnumeist, ka riigiteenijate keskliidu esitajaid. Anti neile sõnaõigus ja lubati mõnegi asja kohta mõtteid avaldada. Põhimõtteline nõudmine, et teenijad kõik koosseisu võetaks, täitmist ei leidunud. Häälutati maha. Ei leidunud täitmist ka riigiteenijate liigitamise ärajätmine (ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks). Tagasi lükati peamisti kõik alamaastmeliste teenijate palgakõrgendused, mis pahempoolsete rühmade esitajate poolt ette pandi. Tuli püüda parandada üksikuid ametlasi, missugused ajajooksul teistest nendega võrdsetest maha jäänud. Osalt läkski see ka korda, kuid õige pisult. Kurvaks nähtuseks oli see, et mõni peavalitsuse ülem, kes komisjoni tööde juurde kutsutud, teenijate palgakõrgenduse vastu püüdis vaielda. Eriti väikepalgaliste ametlase kohta läbirääkimistel. Iseäralist osavust selles näitas üles raudteede peadirektor, nadu lugejad seda juba ajalehist näha võinud.

Teise vea tegid ses küsimuses mitmete ühingute protestkirjad, mis sisse anti mõningate ametastmete kõrgendamise kohta. Eriti raudteelaste ringkonnast tuli seesuguseid kirju ohtralt. Protesteerisid jaamaülemad ja teemeistrid. Püüti päästa, mis päästa võimalik, kuid selle päästetöö juures oli märgata ka isikliste huvide kaitsmist ja teiste kaasteenijate vastu kadestamist. Võitluses olemasolu eest pandi mängu kõikisugused abinõud. Need abinõud olid aga nii valimatud ja lõid kasu asemel ainult kahju. Komisjoniliigetel saabus mulje, et organiseeritud riigiteenijate peres valitseb kaos ja muud midagi. Kuivõrd väiklaseks

mindu seesuguste kaitsetega, näitavad alltoodud kirjad, milliste saatjateks Raudteelaste Keskühingusse kuuluv Liikumisosakonna jaamaametnikkude kutseühing ja väljaspool raudteelaste keskühingut seisev „riigiraudteede tehniliste tööde juhatajate kutseühing“, mille liikmete arv 25 inimest.

Esimene neist ühinguist oli siiski veidi ettevaatlikum oma protestkirjaga, ei asunud teiste kaasteenijate mahategemisele, tegi maha ainult raudteelaste esitajaid palgakomisjonis, viimaseid vähikuteks nimetades. Ka oli kiri kokku seatud isegi lähemate kaasteenijate „lahkeks toetamiseks“, olgugi et nüüd see vastandiks kujunes sama ühingu endistele kirjadele ning ühingu esitaja arvamistele. Oli ju jaamaametnikkude kutseühing see, kes telegrafistide ja kontori-ametnikkude astme kõrgenduse vastu seisis, abide ja tagavaraagentide kui ka laekurite astmete kõrgenduseks, kui palgaastmete jaotust arutati, Keskühingus iialgi sõna ei võtnud, leides et viimaste astmete kõrgendus vahekorda rikub, mida nimetatud kutseühingu esitaja tol ajal nii mitugi korda alla kriipsutas. Et need kirjad Keskühingust mõõda hiilides nüüd erikomisjonile otseteel anti, võiksime tutvustada kaasteenijaid muuseas nende sisuga.

Esimesena toome Liikumisosakonna jaamaametnikkude kutseühingu juhatuse kirja. See lausub järgmist:

„Ajakirjanduse kaudu teatavaks saanud riigiteenijate koosseisude ja palkade seaduse eelnõu läbivaatamise erikomisjoni töö tulemusel on kahjuks senini õige vähesetele materjalise seisukorra paranduse lootusi toonud. Suurem jagu teenijaid on aga seaduse kavasa ettenähtud palga astmesse jäänud ja sellega 125–500 margalise palgalisa osaliseks saanud. Mitmed hakkavad koguni vähem palka saama kui senini saivad, mida lisana siinjuures ülevaatest näha võib.

Muude hulgas, kellele uus palgakava niisugust vähendust palgalisa töötab, võrreldes asjaajajatega jne., on jaamaülemad alates I klassi alamast astmest, kõik jaamadlemate abid või uue nimetusega jaama korraldajad, tagavara ametnikud, tehnilise liikumise ametnikud, rongide korraldajad, telegrafistid, telefonistid, rongiseadjad, haakijad, vanemad ja nooremad roopa-seadjad.

Tähendatud ametnikud ja teenijad oma töö ja tegevusega on lahutamata ühenduses rongide liikumisega, mis mõistagi hädaohuha peab sündima. Hädaohutuks saab aga rongide liikumine iga vähema eksituse läbi, veel enam siis kui teenija ja

ametnik olude sunnil oma ülesande kõrgusel ei seisa, alatoitlusest kurnatud, puhkamata ja vaimlise tasakaaluta tegevusse asub.

Sarnasesse olukorda viib ametnikku ja teenijat ilmtingimata uues kavas ettenähtud palganorm ja ku'sub välja võitluse nii enese kui ka perekonna olemasolu eest. Peale selle teenistuse raskused, missuguste täitmistel kergesti on võimalikud vääratused, mis tuhandete elu võib maksta ja suuremad ainelised kahjud kaasa tuua kui korralik tasumaksmine ja ametniku normaalses oludes kohustetäitmisel saatmine.

Endisel Vene ajal oli jaamade tehnilise teenistuse kandjate ametnikkude ja teenijate elamisvõimalused enam vähem korralikud nii tasu kui ka korteri saamises; teenistuse tähtsust hinnati vääriliselt. Ka teistes välismaades võib seda sama tähele panna.

Meil aga praegu arutusel olev palga seaduse kava näeb ette mõnedel isegi palga vähendamist ja jaama korraldajatel (jaamaülemate abidel) prii korteri, kütte ja valgustuse äravõtmist, seega viimaseid äärmiselt raskesse seisukorda asetades.

Valitsuse keskasutuste ja teenijate esitajad, tegelikult seaduse eelnõu arutusest osa võttes, pole nähtavasti teenistuse kui ka ametnikkude huvide kaitses sõna võtnud ja asjalikke selgitusi ette toonud; esimesed arvata vasti mitte seda heaks arvates; viimased aga sellepärast, et üldse võhikud selles teenistuses kui kantsleli-tööjõud, kes juhuslikult ja mitte meie soovil komisjonist osavõtjateks saanud.

Sellest välja minnes ja arvestades ametnikkude raske ja äreva meeleoluga, pöörab üleriiklise ametnikkude organisatsiooni juhatus Teie poole palvega, veel viimasel seaduse lugemisel meie minimaalsete paranduseettepanekutega arvestada, mis järgmised oleksid:

1. Jaamaülemate, alates I klassi alamast astmest, palkasid tõsta ühe astme võrra;

2. Kõikide jaamaülemate abide vanemate ja nooremate, uue nimetuse järele jaama korraldajate palgad tõsta üks aste ja korter kütte ja valgustusega kasutada jätta praegu maksvatel alustel, selleks seaduse seletus vastavalt redigeerida; Riigi Teatajas nr. 1/2, 1923 a. väljakuulutatud korterite seadus laiendada ka jaamakorraldajate peale kui see nimetus maksmas jääb;

3. Vanemate ja nooremate rongide korraldajate, vanemate ja nooremate tagavara ametnikkude, vanemate ja nooremate tehniliste ametnikkude, kõikide telegrafistide, telefonistide, rongiseadajate, haakijate ja kõikide roopaseadajate palka tõsta ühe astme võrra, arvates kõiki riigiametnikkudeks.

Paranduseettepanekutele põhjenduseks arvame mitte liialduseks tähelepanu juhtida hädaohuta rongide liikumise tarviduse kui ka liikumist juhtijate ja sellest osavõtjate teenijate ja ametnikkude ainelise seisukorra paranduse vajaduse peale, mida viimased õigus- ja saama oma vastutusrikka, pühapäevade, pühade-aja ja kurnava õõ teenistuse eest, kunas ühelgi teisel alal seda ei tunta."

Riigi raudteede
tehnilise tööde
juhatajate kuiseühing.
18. II. 1927. a.
Nr. 6.

Riigi raudteede tehniliste tööde juhatajate kuiseühingu juhatus, läbi vaadates ehitusdirektiooni liini jaoskondade juhatajate, nende abide ja teemeistrite töö- ja tasutingimusi, iseäranis nende praegusi, kui ka koosseisude uue seadusega kavatsatud palganorme, leiab järgmist:

1. Ehitusdirektiooni liini jaoskondade juhatajate töötingimused ja vastutus võrreldes veo- ja eksploatatsiooni direktioonide, jaamade juhatajate ja revidentide omadega on palju raskemad ja suuremad.

Liini jaoskonna juhataja mitmekesisest ja vastutusrikkastest tegevustest olgu nimetatud tähtsamad ja nimelt:

1. Raudtee tehn. ekspl. määruste § 85 ja ehitusdirektiooni liini jaoskondade juhatajate juhtk. § 10 põhjal loetakse direktioonide vahelisel asjade lahendamisel koha peal liini jaoskonna juhataja teiste kohaliste esitajate (nii kui veo- jaosk. juhataja, eksploatatsiooni revidendi, jaoskonna arsti jne.) hulgas vanemaks esitajaks ja komisjonide juhatajaks. 2. Sama juhtkirja § 9 ja 1 panevad nende peale iseäralise järelevalve kohustuste teiste direktioonide ametnikkude tegevuse üle, samuti ka iseäralised kohustused kuritarviduste, õnnetusjuhtumiste ärahoidmiseks ja likvideerimise suhtes. 3. Raudteevalitsuse juhtnõude ja korralduste põhjal on ehitusdirektiooni liini jaoskonna juhatajad kohustatud:

a) määrama ja juhtima kohaliku korterikomisjoni tegevust;

b) samuti puhtuskomisjoni tegevust;

c) samuti õnnetus- ja igasuguste teiste juhtumiste juurduskomisjoni tegevust;

e) 24 tundi valvekorras olema, kuna esimeses järjekorras kõikide reisijate ja ka teenijate elu liini jaoskonna juhataja kätte ja tema vastutusele on usaldatud;

f) juhtima ja kooskõlastama ehituse ja paranduse tööde budgeti kokkuseadmist kõikide direktioonide liini tegevuse kohta ja

g) juhtima oistarbekohaselt ja kokkuhoidlikult kõiki tee ja hoonete paranduse töid ja korraspidamist.

Vaatamata ehitusdirektiooni liini jaoskondade juhatajate iseäraliste kohustuste raskuste nende ametiala vastutusrikka töö ja hoole ning nende pikaldase, raske ja kuluka teoreetilise ja praktilise ettevalmistuse peale, ei ole liini jaoskondade juhatajate töötasu, praeguse kui ka kavatsatavate uute palganormidega õiglane ega kooskõlas loetletud kohustustega. Veel vähem on ta kooskõlas teiste direktioonide vastavate liini jaoskondade juhatajate tasuga, nii kui alljärgnevalt selgub:

a) teised direktioonid maksid seni oma vastavatele liini jaoskondade juhatajatele preemiatasetu poole

palga suuruses ja maksavad seda ka edasi. Ehitusdirektsooni liinijaoskonna juhatajad ei ole aga seda mitte saanud ja ei saagi. (Näiteks 1926. a. sai Valga veojaoskonna juhataja tasu ühes preemiatega 346.000 marka. Ehitusdirektsooni Valga liinijaoskonna juhataja aga kõigest palka 217.000.— mrk.)

b) praegu saavad palka veodirektsooni neljast liinijaoskonna juhatajast üks 30.000.— mrk., kaks 20.000.— mrk. ja ainult üks 16.500.— mrk. Ehitusdirektsooni seitsmest liinijaoskonna juhatajast saavad palka kuus jaoskonna juhatajat ainult 16.500.— mrk. ja Tallinna jsk. juhataja 18.000.— mrk.

c) kavatsesitavad uued palganormid on täpselt sama printsibi järel — „mida juhtivam amet ja suurem vastutus, seda vähem palk“ — kokku seatud.

Veodirektsooni ühel liinijaoskonna juhatajal: 24.000.— mrk., kahel liinijaoskonna juhatajal 22.000.— mrk. ja ühel liinijaoskonna juhatajal 20.000 mrk, ette nähtud ja Tallinna omale 22.000.— mrk.

Tallinna jaama ülemale, kes peale palga veel riidevarustuse, korteri, kütte- ja valgustuse tasu saab, on ette nähtud 20.000.—mrk. kuus, s. o. palju rohkem kui liinijaoskonna juhatajale.

2. Ehitusdirektsooni liinijaoskondade juhataja

I. Kohustused.

Teemeistril.

Korras hoida 17 km. peateed väljaspool silmapiiri (elukohata). Peale selle veel kahe ja kolme jaama teed ning ka kruusaaud.

2. Korras hoida hooned terve piirkonna ulatuses.

3. Tehnilised ehitused terves piirkonna ulatuses (sillad, torud, viaduktid).

4. Korras hoida kahe, kolme jaama signalisatsioon, kusjuures iga rike tuleb isiklikult oma juhatuse all parandada; ainult Tallinnas on omaette signaalimehaanik. Korras hoida kahe, kolme jaama pöörangud.

5. Piirkond üle käia 2 korda nädalas ja ükskord läbi sõita rongil.

Tööl ajal väljas olla kui peremees, eriti just tehnilisi küsimusi on teemeistril koha peal lahendada; ainult üksikuid suuremaid lahendab jaoskonna juhataja läbisõidul.

II. Vastutus.

8. Tööde ja teede eest 17 km. pikkusel peateel ja 2—3 jaama territooriumil. 20—200 inimese töö täitmise ja tervise eest; selle juures on 3—4 rühmanemat, keda iga ühte tarvis eriliselt juhtida igas erilises juhtumises, kusjuures neid teenistusliselt võrreldakse vanema roopaseadjaga.

9. Materjalide eest, mis laiali pillatud üle piirkonna väärtusega kuni $\frac{1}{2}$ miljonini ilma mingi valveta.

abid kui jaoskonna juhataja asetäitjad on uue palga kava juures I järgu jaamaülematega võrdselt loetud, kusjuures viimased veel prii korteri, kütte, valgustuse ja riidevarustuse saavad, mis neid kaugelt soodsamasse seisukorda asetab. Teenistuskohustuse nõuete järel kujuneb aga asi vastupidiseks: jaoskonna juhataja abid on tehnilise eelharidusega; nende tegevusala märksa suurem ja praktiline oskus palju kõrgem. Pealegi on jaoskonna juhatajate abid alati jaoskonna juhatajate asetäitjad ning jaoskonna laialdase tegevuse tõttu otsekohe mitmesuguste iseseisvate tegevusharude juhtijad, kui ka teiste kohaliste esitajatega küsimuste lahendamisel juhtivaks jõuks. Isegi Vene valitsuse ajal ei olnud eelmiste teenijate vahelkord sarnaselt ebamääraseks kujunenud, kuna näiteks Tallinna liini jaoskonna juhataja abi sama palgaga oli kui Tallinna jaama ülem.

3. Teemeistri kui ehitusdirektsooni kohapealse esitaja teenistustingimused, mis kõik sihitud jaamades ja nende vahel rongide hädahoofuta liikumise võimaldamiseks, tulevad võrdluse alla võtta ühiselt jaamaülemaga tingimustega, kusjuures neid olusid tuleks jagada: 1) kohustused, 2) vastutused, 3) asjaajamine, 4) haridus ja arenemine teenistuse ajal, 5) ametisoleku kestvus ja tingimused ja 6) tasud.

Jaamaülemad.

Rongide vastuvõtmine ja ärasaatmine ühe jaama piirides, silmapiiril sematorist semaforini; valvata pöörangute ja semaforide õige seisaku järel, piletimüük, pagaashi vastuvõtmine, rongide valvekorras oleku aeg.

2. Alluva jaama hoone ja kaubaaida ning V. C. puhtus, kusjuures viimase jaoks desinfitseerimise ainet ja abinõude muretsemisel teemeister peab abiks olema.

3. Vagunite paigutus ja rongide mahutus jaama teedel.

4. Signaali rikkeoleku üle teatamine teemeistrile.

5. Pöörangute järelevaatust sünnib ühes teemeistriga, kusjuures jaamaülemaga kohustused lõpevad allkirjaga raamatusse.

6. Manöövrivate juures olla; sissesõitva rongi eel pöörangute järelevaatust.

7. Suurem jagu rongide liikumise teenistusest sünnib täpselt efektiivsuse põhjal, ilma mingisuguse iseäraliste tehniliste lahendusteta.

Nimelt oma jaama liikumises. Väheemas jaamas 1—3 inimest juhatada seal juures 1 abi, kes iseseisvalt võib tegutseda; keskmises jaamas, kus 3—6 inimest juhatada, on 1—2 abi, telegrafist ja kontori-ametnikud, kelle teenistuse iseloom enamvähem iseseisev; suuremates jaamades veel erilised vanemad roopaseadjad.

9. Kaubaaitade ja puulao eest, millel harilikult vahid määratud ja mille eest lisatasu saavad.

III. Asjaajamine.

10. Peate välist tööaega korraldab tehnilisi andmeid; seab kokku aruandeid, mis kõik puht-tehnilise iseloomuga, seab kokku töökvassid järgnevate kuude peale, materjalide väljakirjutamisega, korraldab ja kogub aasta eelarve andmeid tehniliste peensustega.

11. Korraldab materjali raamatud, materjalide välja- ja mahakirjutamisega tööde nõuete järele. Peale selle kirjavahetus, mis aasta jooksul kuni 800 nr. nr. suur (suuremad piirkonnad).

10. Pile'ite aruande kokkuseadmine, kassaraamatud, ettenähtud reeglite põhjal valmistrükitud planketidel; kaubanduslised aruanded on abide ja kontoriameetnikkude vahel ära jaotatud.

11. Materjale jaamaülemal ei ole. Kaubad, mis sisse tulevad, laadietakse vaguni ehk antakse omanikule; kaubaada jaoks on kas eriametnik ehk üks abidest. Kirjavahetus on suuremalt jaolt ühenduses aruannetega. Väljaspool aruandeid kirjavahetus väikene.

IV. Haridus, arenemine teenistuse alal.

12. Alg- ja kihelkonnakooli haridus. Tehnikute 0/0 vastab linnakooli haridusega jaamaülemate arvule. Tehnilised kursused teemeistritele nii Vene kui ka Eesti ajal. Arenemiskäik on teemeistril:

a) töölisena (praktikant).

b) rühmavanem, — mis kõik kokku, et teemeistri teenistust tõsiselt tunda — 5 aastat aega nõuab.

13. Oskamine looduslike jõudude arenemisega ja iseäraldustega arvestada (külma, lumeformid, kevadine vesi, suvine palavus), mis iganes eraldi kohaliste olude uurimist, tee profiili ja maapinna tundmist nõuab.

14. Ehitustööde, s. o. pott-müüri-pleki-puusepa ja värvide tööde täielik tundmine, missugune kuulub tehnilise arenemise hulka.

12. Alg- ja kihelkonnakooli haridusega isikute 0/0 sama kui teemeistrite seas tehnikul. Telegrafi aparraadi töö õppimine. Tariifi kasutamise praktika, arenemise käik on:

a) telegrafist,

b) tagavara agent ja jaamaülema abi, mis kõik 2–3 aasta jooksul võimalik.

13. Tariifi raamatute tundmine tugeneb praktika peal, kus iga üksik juhtumine ette nähtud. Liikumise seadused on ette nähtud täpsuseni vastavates juhtkirjades.

14. Telegrafi aparraadi töö tundmine, missugused 3 kuu jooksul igale algkooli lõpetajale juba võimalik ning mis igal tehnikul sunduslik õppeaine on.

V. Ametisoleku määr.

15. 24-ja tunni jooksul üksipäini alati valmis olla igasuguste tööde ja õnnetuste puhul.

15. Vahetuslikes teenistustes ühe-kahe abiga; kui vahikord lõppenud, ei tülitata keegi, sest korrapidaja on ametis. Suuremates jaamades aga isiklikult valvekorras ei ole, vaid valvab üldise korra järele.

VI. Tasud.

16. Alaline väljasolek ning tee läbilaskmine ei ole sugugi hinnatud; ei riiete ega jalanõude suhtes, mis saadavast tasust lõviosa ära kulutab.

17. Teemeister ei saa ületunnitöö eest pennigi, sest teda loetakse juhatajaks.

18. Kapitaaletööde täitmisel tehnilise järelevalve eest ei saa teemeister pennigi, kuna riiklikud kulud (pr. 69) sünnivad teemeistrite, hoonete ülevaatajate tehnilisel kasutusel.

19. Materjalilao eest ei saa pennigi.

20. I järgu teemeistri palk oli seniajani 8700.— mrk. kuid 1925. a. palkade astmete reguleerimisel see vahe 3000.— mrk. ära kaotati.

Uue kava järele aga saaks Tartu teemeister 12.000.—, milline vahe juba 5000.— mrk., mis kuulmatu.

16. Riiete varustus teeb suure osa lisapalka jaamaülematele.

17. Kaubaoperatsioonide eest on maksvate määruste põhjal jaamaülemal õigus saada preemiaid.

18. Isegi transiidi eest saadakse preemiaid, mille juures erilist vaeva ei ole, sest suurem töö tehakse kontoriameetnikkude poolt.

19. Puulao eest eritasu.

20. I kl. jaamaülema palk oli 11.700.— mrk., millist vahekorda ebaõiglaseks peeti, mida tõendab reguleerimine 1925. a.

Uue kava järele saaks Tartu jaamaülem 17.000.— mrk., mis kujutaks enesest mitte reguleerimist, vaid ennekuulmata vahekorra rikkumist.

Kui tehaste meistritega võrdlust teha, on neil 8-tunniline tööpäev; igal meistril oma eriala ning hädaohuta liikumisega ei ole neil miskit ühist; maitsevad pühapäeva ja õrerah, ning saavad ületunni töö eest tasu, mis kõik puudub teemeistril. Neil põhjustel ei ole ühtegi uut tehnikut suudetud teemeistri kohale viimasel ajal muretseda, vaid ettepanekute peale vas-

tavad isikud „ega ma rumal ei ole, et selle palga vahekorraga ennast tapma lähen“.

Jaamadesse, mis suuremat klassinimetust kannavad, on jaamaülemate poolt tükkimine, kuna aga teemeistrite kohjadele, mis I järgu ei ole, sugugi soovijaid ei ole, vaid just eelmistel aastatel alles pooleaastase kauplemise ja kutseühingu kaasabil lei-

dus isik kohale, kuna juba praegusel ajal on piirkondi, kus juhid paluvad ennast alamasse kohta üle viia, igal pool põhjendusi ette tuues, et töö ei saa tasutud, võrreldes teiste ametnikkude teenistuse-tingimustega ja tasuga.

Ülevalpool etteoodud andmeid arvesse võttes tuleks ehitusdirektsooni jaoskondade juhatajatele ülesloetud vanema esitaja eriliste funktsioonide ja vastutusriikka töö ja valve eest palka 4000.— marga võrra, võrreldes uute kavasetud palga normidega, suurendada, nii et töötasu oleks: Tallinnas 26.000.— ja mujal 24.000.— mrk.

Samal põhjustel ja alustel tuleks ehitusdirektsooni jaoskonna juhatajate abidel, kes jaoskonna juhatajatele asetäitjateks, palka suurendada nii, et palgad oleksid: Tallinnas 20.000.— mrk. ja mujal 18.500.— marka.

Niisamuti tuleks teemeistritel, et neid vastavalt jaamadlematega võrrelda — 4 teemeistrit (Tallinna, Tapa, Tartu) viia 17.000.— mrk. peale, 3 teemeistrit 15.500.— mrk. peale;

II järgu teemeistrid — 12.000.— mrk. peale;

III järgu teemeistrid — 11.000.— mrk. peale.

Samuti võrdselt hoonete järeelvaatajatele 15.500.— 14.400.— mrk. ning Tallinna hoonete järeelvaatajale ja signaali-mehaanikule 17.000.— mrk.

Ülevalpool etteoodud kõrgenduste juures ei ole mitte välja mindud väiklastest omakasu püüetest, vaid selle juures on aluseks võetud tegelik töö ja õiglaste vahekorrad jaluleseadmine, sest uute palganormide väljatöötamisel rõhutati peaaesjalikult just õiglaste vahekorrad maksmapanemise tarvidust.

Ka on need kõrgendused sedavõrd vähesed, et nende läbiviimine erilisi raskusi ei peaks sünnitama.

Kui aga siiski nende palga kõrgenduste läbiviimine ülepääsemata raskusi peaks tekitama, siis arvame, et niveleerimise ja õiglase vahekorrad saavutamise otstarbel tuleks veo- ja eksploatatsiooni vastavate ametnikkude palkasid vähendada.

Kõiki seda silmas pidades, otsustas tehniliste tööde juhatajate ühingu juhatus volitada kutseühingu liikmeid K. Kaal'i. H. Laane'i ja V. Menkov'i vastavaid samme astuda palkade õiglase reguleerimise läbiviimiseks."

Avaldasime eeltoodud kirjad selleks, et päeavalgele tuua, milliste võtetega meil palgavõitlust toimiti. Valega, sihilikult ebaõigete andmetega, et ükskeist maha teha! Tingimusi ette pannes, et: „kui pole võimalik meile palka juure lisada, siis vähendatagu ka teistel“. Juba kirja toon kirjas, mis adresseeritud rahvaesitusele, — riigikoguliikmetele — ja sisaldab ebakorrektsid võrdluslauseid (väljakäigu kohtade — V. C. puhtuse järeelvalve õiguse jne. kohta) näitab, kuisugusel kultuurilisel tasapinnal sarnase kirja kirjutajad seisavad. Koomiline on see, et kokkupõrge sündis „tehniliste jõudude“ kahe värava vahel ja kas tõi see kokkupõrge k a s u silmapilgul, mil iga mees kui üks oleks pidanud väljas olema ei mitte üksinda enese isiklike nõudega, vaid teenijaskonna üldhuvide kohaselt. Meid huvitab küsimus, kuis vaatas selle kokkupõrke peale raudtee peadirektor? Kumba poole kasuks ta siin oma sõna andis? Hoidis muidugi vist sinna poole, kuhu ülekaal osutus?

Palkade ebaõiglane vahekord oli ja jääb, ja selles pole süüdi ei riigikogu komisjonid ega vabariigi valitsus, vaid peavaliisuste juhtivjõud, need suurepalgelised ja lõvi-preemiade saajad, kes tühja kõhtu pole iialgi tunnud ja kellel tühja kõhu kannatajate vastu mingit halastustunnet ei ole.

Raudteelane.

Palgavõitluse kroonika.

8-mal märtsil s/a võttis vastu riigikogu III. lugemisel, ilma redaktsoon-komisjoni andmata, riigiasutuste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse. Kõik riigikogu erikomisjonis vastuvõetud alampalgaliste ja erikutseliste teenijate palgakõrgendused kustutati riigikogus valitsuse ettepanekul koalitsiooni rühmade häältega. Valitsuse toetusel läksid läbi ainult üksikute kõrgemate ametnikkude palgakõrgendused, mis erikomisjonis tehtud.

* * *

Nüüd on siis lõpuks vastu võetud riigikogu poolt see kaua ja igatsusega oodatud koosseisude ja palgaseadus.

1926. aasta 1-sest aprillist pidi maksuma pandud saama uus üldine tasude seadus, kus ette nähtud uued kõrgendatud palgad, teenistusvanustasu, kõrgendatud perekonnaabiraha jne.

1. aprillist 1927. a., s. t. aasta hiljem pannakse maksuma ainult uued palgad ilma lubatud teenistusvanustasuta. Aasta jooksul, mis valitsusel seaduse eel-

nõu paranduseks ära kulus, on osatud veelgi kärpida, võrreldes 1926. a. algul saavutatud kokkuleppega, alampalgaliste töötasu, suurendades seda aga sealjuures, igasuguste ametinimetuste muutmisele tugeedes, üle elatismiinimumi saajaile kõrgemaile ametnikkele. 1926. a. algul lubati läbirääkimistel mõnede alamliikide palka koguni kuni 100% võrra kõrgendada, kuna kõrgemate ametnikkude palgakõrgendus üle 10-15-20% altpalgast ei pidanud tõusma.

Suurem palgakõrgendus alampalgalistele on uue seaduse järele 30% ümber altpalgast (ilma lisapalgata), osa keskmisi on veel vähem juure saanud, kuna aga kõrgematele ametnikkudele kuni 50% palgakõrgendust on leitud võimalikuks juure anda.

Võtame paar näidet. Riigiteenija palk, kes vana palgaredeli viimase 16 astme järele Mrk. 4500 kuus sai, on nüüd Mrk. 6000 — kõrgendus 1500 m. ehk 33,3% kuus. Ministri abi end. palk Mrk. 28000, uus Mrk. 35000, — kõrgendus 7000 m. ehk 25%. Ministri end. palk Mrk. 36000, kavatses (sic!) Mrk 60000 (50000 + 10000 sõiduraha), kõrgendus 24000 kuus ehk 66,6%.

Kui vahe vähema palgasaaja (4500) ja ministri palga vahel (36000) oli enne 8-kordne, siis on ta nüüd 10-ne kordseks tehtud (6000 — 60000 m.)

Ons siin õiglaselt talitatud? Siis veel on leitud tarvilikuks, riiklistes huvides muidugi, suure osa riigiteenijate, n. n. ülemääraliste ja vabapalgaliste teenijate, teenistusõigusi tunduvalt piirata, asetades neid sellega täiesti kaitseta ja kindlusteta olukorda.

Kõike seda arvesse võttes tuleb kindlasti jätkata endiselt võitlust riigiteenijate varemalt ülesseatud ühiste nõudmistega teostamiseks.

Organiseeritud teenijaskonnale on hoop näkku antud, tagasi lükates nende õiglased nõudmised eestkätt alampalgaliste olukorra parandusele asuda, sest palka on juure saanud uue seadusega tunduvalt ainult kõrgemad ametnikud.

Järeldus sellest: tuleb kavakindlalt jätkata riigiteenijate organiseerimise tööd, kõvendada distsipliini organisatsioonides, arendada vastavat kihutustööd riigiteenijate hulgas ja võtta käsile võitlusfondile ellukutsumise võimaluste selgitamine. Kui meie organisatsioonid moodustavad enesest suurema jõu, siis on ka valitsus meie õiglaste nõudmistega sunnitud rehkendama.

Praegune koosseisude ja palgaseadus oli mõeldud ainult ühe aasta peale, nagu

valitsus, s/a. jaanuaris, riigikogule erivolituste nõudmisel teatas. Järelikult tuleb uus seadus arvatavasti juba järgmise aasta eelarve arutamisel revideerimisele. Et uus seadus elule ei vasta, sedatunnistab ka see asjaolu, et riigikogule ollagi valitsuse poolt juba 25. III. s/a (seadus võeti vastu 8. III s/a., hakkab maksma I. IV. s/a.) esitatud uue seaduse „muutmise seadus“.

Kõik tihedamalt oma organisatsioonide ümber! Võitlus meie õiguste ja majandusliku olukorra parandamise eest kestab edasi.

Riigi- ja omavalitsusteenijate Keskliidu üleriikliku saadikutekogu koosolek 24. märtsil s/a. Eesti õpetajate liidu ruumes, Tallinnas.

Päevakorras.

1. Jaanuari-märtsi kuu tegevuse aruanne.
2. Seisukoha võtmine palgavõitluse edaspidise jätkamise ja üldise tegevuse kohta.
3. Balti riikide riigiteenijate II konverentsi kokkukutsumine käesoleval aastal.
4. Osavõtmine Läti riigiteenijate tutvumisreisist Lääne-Euroopasse juulis s. a. Juhatab V. Laak, protokolleerib A. Lepp.

1. Tegevuse aruanne. Arvandja A. Lepp annab ülevaate Keskliidu juhatuse sammudest, mis astutud eelmise, 22.I s/a. ärapeetud, saadikutekogu otsuste täitmiseks.

Selgitab palgavõitluse kaiku viimase kahe kuu jooksul ja organisatsiooni ainelise külje kindlustamise vajadust. Valgustab ühenduse loomise küsimust Balti riikide riigiteenijate organisatsioonidega.

Otsustatakse: aruanne võtta teadmiseks.

2. Seisukoha võtmine palgavõitluse jätkamise ja üldise tegevuse kohta. Refereerib I. Piiskar. Peale pikemaid läbirääkimisi otsustatakse:

I. „Praegust olukorda ja ebasoodsalt arenenud palgavõitlust arvesse võttes tuleb Riigi- ja Om. teenijate Keskliidul arendada oma tegevust peajaslikult kahes suunas: organiseerimise alal ja riigiteenijate olukorra kindlustamise alal.

On vaja:

1. Organiseerimistöö alal, et luua tugevat riigiteenijate organisatsiooni, kelle arvamise ja vastaval pool rehkendatakse:

a) arendada riigiteenijate organisatsioonide tegevust ja vastavat kihutustööd riigiteenijate hulgas;

b) läbi vaadata riigi- ja omavalitsusteenijate organisatsiooni üldine struktuur ja kõrvaldada sellest takistavad asjaolud;

c) koondada Keskliidu ümber ka omavalitsusteenijaid seal, kus need seni eemale jäänud;

d) kõvendada distsipliini Keskliitu kuuluvais organisatsioonides ja kindlaks määrata läbikäimise kord.

2. riigiteenijate olukorra kindlustamise alal:

a) selgitada, mis on annud riigiteenijaile uus koosseisude- ja palgaseadus ja millised on selle peapuudused;

b) korraldada juriidilist abi riigi- ja omavalitsusteenijaile;

c) asuda riigi- ja omavalitsusteenijate töötingimuste ja üldise majandusliku olukorra uurimisele;

d) võtta käsile omaabikorralduste ellukutsumise võimaluste selgitamine.

Nende ülesannete teostamisele peaksid asuma ühelt poolt Keskliit ühtlustava ja juhtiva keskkohana ning teiselt poolt üksikud Keskliitu kuuluvad liidud ja kohalikud organisatsioonid igaüks omal alal ja tegevuspiirides."

II. Saadikutekogu konstateerib, et riigikogu poolt vastuvõetud uus koosseisude- ja palgaseadus rahuldab ainult kõrgemaid ja osa keskmisi ametnikke. Suurema osa keskmiste ja kõikide alampalgaliste suhtes ei ole palgaküsimus lahendatud, mida ka riigikogu erikomisjon oli sunnitud tunnistama. Seda arvesse võttes deklareerib saadikutekogu, et peab edasi kestma võitlus riigiteenijate varemalt ülesseatud ühiste nõudmistele teostamiseks.

Tähtsamad nendest nõudmistest on:

a) Riigiteenijate liigitamine ametnikkudeks, vabapalgalisteks ja ülemääralisteks teenijateks tuleb ära muuta.

b) Alam- ja osa keskmiste riigiteenijate palgad tuleksid tõsta vähemalt ühe astme võrra.

c) Võrdsed ja üheliigilised ametid tulevad ühtlaselt hinnata.

d) Ühes uue koosseisu ja palgaseadusega tuleb maksma panna ka lubatud teenistusvanustasu ja kõrgendatud perekonnaabiraha, sest et uued palgad ilma nimeetatud lisatasudeta ei anna mingisugust tegelikku palgakõrgendust riigiteenijate suure enamusele.

3. Balti riikide riigiteenijate II konverentsi kokkukutsumine käesoleval aastal.

Saadikutekogu otsustab Balti riikide riigi- ja omaval. teenijate II konverentsi kokku kutsuda Tallinnas s. a. septembri teisel poolel. Eeltööde tegemine jätta Eesti riigi- ja omaval. teenijate Keskliidu hooleks. Konverentsi päevakorda tuleks võtta:

a) Lähema kontakti loomine Balti riikide riigi- ja omaval. teenijate kutseorganisatsioonide vahel

ja b) Balti riikide riigi- ja omaval. teenijate õigusliku ja majandusliku seisukorra kindlustamiseks ühiste võitlusabinõude leidmine.

Saadikutekogu tunnistab ühtlasi tarvilikuks ja otstarbekohaseks, ühenduses konverentsi kokkukutsumisega, Keskliidu esitaja komandeerimise Läti ja Leedusse sealsete oludega tutvunemiseks ja tarvilikkude sidemetega loomiseks.

4. Osavõtmise Läti riigiteenijate tutvunemisreisist Lääne-Euroopasse s. a. juulis.

Saadikutekogu pooldades põhimõttelikult riigi- ja omaval. teenijate tutvunemisreisi vajadust Lääne-Euroopasse, milline kavatsus algatatud Läti riigiteenijate poolt, on sunnitud majanduslistel kaalumistel loobuma selle mõtte teostamisest, sest Eesti organisatsioonidel puuduvad käesoleval ajal vastavad summad oma esitajate saatmiseks kulukale tutvunemisreisile."

Üks märkus riigiteenijate haiguskindlustusseaduse kohta.

Praegu on Riigikogus harutusel riigiasutuste koosseisud ning haiguskindlustusseadus ja järke on ootamas riigiteenijate tasudeseadus. Kui need seadused, millistel riigi- ja omavalitsusteenijate kohta põhjanev tähtsus, riigikogu

poolt vastu võetud, siis on sellega ka lõplikult otsustatud tähtsamad küsimused riigiteenijate elus. Sellega ongi seletavad ägedad vaieldused nende seaduste harutamisel, samuti ka huvi, millega riigiteenijad ise nende seaduste käiku jälgivad.

Viimaste poolt on isegi kõigis suuremates linnades üldkoosolekud korraldatud, kus vastuvõetud resolutsioonidena väljendatud riigiteenijate seisukoht nende seaduste kohta. Üks asi on minu arvates nendes resolutsioonides siiski silmapaari vahele jäänud, millel aga kaunis suur tähtsus riigiteenijate elus, nimelt palga edasimaksmise küsimus riigiteenija haiguse korral. Praeguste määruste järgi saab riigiteenija palga täiel määral ainult esimese haigusekuu jooksul, kuna järgnevatel kuudel see väheneb $\frac{2}{3}$ osani tema palgast. See on samuti ka praegu veel mittemaksva riigiteenistuse seaduse järgi (§ 29). Mulle näib niisugune palga vähenemine riigiteenija haiguse ajal põhjendamatuks ja sellepärast peaks nõutama selle muutmist, sest kuigi riigiteenijale ühel või teisel määral arstiabi riigi poolt antakse, (uue kava järgi ainult 50% suurusel), on riigiteenijal haiguse ajal ometi palju lisakulusid, mis temal muidu puuduvad. See on minu arvates nii selge, et selle juures ei oleks tarvis peatudagi. Toon aga siiski paar näitust. Kõige pealt väheneb riigiteenija haigusega üks ja harilikult tähtsam tööjõud koduses majapidamises. Esiolgu võib olla, ei anna see raskelt tunda, kuid pikema haiguse korral tabab ta perekonda tunduvalt, ning tahes või tahtmata tuleb võrast tööjõudu perekonnas tarvi-

tada ja seega kulused teha. Arusaadav, et haigel tuleb ka dieeti pidada, mis jälle nõuab lisakulusid. Raskema haiguse puhul võib asi isegi nii kaugeli minna, et tuleb palgata põetaja, sest muidu oleks perekonnas halvatud veel teine tööjõud, mis perekonna täiesti väljapeasemata seisukorda asetaks. Kui nüüd arvesse võtta, et suurema osa riigiteenijate palk alla elamismiinimumi, mis ei võimalda harilikulgi ajal kõikide kulude katmist, siis muutub riigiteenija seisukord ta haiguse korral, kui ta palk väheneb $\frac{2}{3}$ osani, kulud aga selle suures suurenevad, meeletult, mis perekonnas sarnase olukorra loob, mis terveksaamist väga vähe soodustavad. Kui nüüd uue haiguskindlustusseaduse vastuvõtmisega arsti ja rohude kuludest veel 50% riigiteenija oma kanda jäetakse, siis vast kujuneb Eestis suurema osa riigiteenijate seisukord küll sarnaseks, millest pahemat on raske ette kujutatada.

Arvan, seda meil siiski ei taheta (olen sarnane optimist!) vaid asi on lihtsalt selles, et see palga vähenemise asi haiguse ajal on silmapaari vahele jäänud, olles 1920. aasta ajutisest kodukorra määrustest mehaaniliselt üle kantud riigiteenistusseadusse. Et sellele tähelepanu juhtida — selleks ülaltoodud read.

Hoolekanne Eesti raudteelaste peres.

Kõigis ilmasõja laastavasse keerisesse sattunud riikides tõusis peale sõja lõppu hoolekandeküsimus teravalt ja laias ulatuses päevakorraks. Ei leidnud ühtegi majanduslikku, sotsiaalset ega vaimuelu ala, millel sõda oma rüüstavat ja õõnestavat mõju avaldamata oleks jätnud. Rääkimata suurtest inimelu ohvritest, aineliste ja kultuurväärtuste kaotustest, oli igal maal ka rahva tervis ja moraal suuremas ehk vähemas ulatuses oma tasakaalu kaudanud. Need olud nõudsid kiiret korraldamist ja ähvardavate katastroofide ärahoidmiseks abinõude leidmist.

Sotsiaalhoolekande küsimusega tehti ka enne sõda, läinud aastasaja keskajast alates, kultuurmaades tegemist, kuid alles peale sõda omas selle küsimuse lahendamise, olude sunnil, hoogsa ja tegeliku ilme.

Veel teravamana ja raskemalt lahenda-

tavana esines sotsiaalhoolekande-küsimus noortele, vast sõjakeerust sündinud, riikidele.

Ka meie rahvale võimaldasid sõja läbi tekkinud olud oma kodumaa pinna täieõiguslikuks peremeheks saamise ja oma väikese vabariigi loomise.

Kahtleva pilguga jälgis terve ilm, mis hakkab see väiksearvuline rahvas omas tilukeses riigis tühja kätega ja ilma kogemusteta riigielu korraldamises peale? Meid oma riigiga loeti vahuks, mis sõjalaintel ootamata tekkinud ja sama kiirelt kaob, arvestades sellega, et meil naabriks kohmakas, raskes palavikus heitlev haige, kellest suure jõupingutusega end vast eraldada olime suutnud, kodus aga korralagedus, laastatud maa, tööstus ja kaubandus kiratsemas ja rahvas vaene.

Õige — Eesti rahvas ei olnud ka enne

1925. a. juhatuse liikmed ja tegelased.

sõda rikas, kuid ka see jõukuse natukene, mis mustaks päevaks korjatud, valgus osalt varanduste, pankade, hoiu- ja pajukikassade evakueerimise teel Venesse, lõpulikult aga hääbusid nad Vene väärtpaberite ja rahamärkide väärtusetuks muutumise läbi. Need miljonid kuldrublad, mis rahulepingu põhjal Venelt saadi, ei katnud sajandit osagi sellest, mis Eesti kaotanud oli, kuid aitasid siiski kõige raskemast asumise ajast üle, ja kahklevalt jälgijad on tunnistama pidanud, et väike Eesti rahvas ka tühja kätega, oma kümne küüne abil, tahab ja võib oma riiklist ja sotsiaalset elu korraldada ja kindlustada.

Oma sotsiaalelu korraldama ja hoolekande küsimust lahendama hakata võisid vanad riigid kohe peale sõja lõppu, kuid meilt nõudis meie noore riigi rajamine ja iseseisvuse kindustamine alguses rahva terve jõu ja alles aegapidi ja järkjärgult suudeti teiste, muu seas ka hoolekande, küsimuste lahendamisele asuda.

See viivitus lasus aga rõhuvalt eriti nende saatuse peal, kes endid töötasust elatasid ja sõja tagajärjel oma mustaks päevaks korjatud kopikad ja peaaegu samal ajal ka oma tööjõu kaotasid ja majandusliselt väljapääsemata raskesse seisukorda satutsid.

Sarnaseid õnnetuid leidis palju ka raudteelaste peres, kes kogu ilma- ja vabadus-

sõja raskustest, ühes kõigi raudteelastega, kohusetruult osa võtnud olid. Sest raudteelaste peal ei lasunud mitte ainult vastutusrohke ülesanne sõjavägede ja varustuse korrektse liikumise alal raudteedel, vaid sõjategevus valis peamiselt just raadteeliinid oma arenemise ja võitluste suunaks, nii et raudteelastel mitte vähe keset lahingumõllu oma ülesandeid täita tuli ja osalt ka sõjategevusse kistud said ja osa võtsid jaamade ja liinide kaitses, ehk veduril soomus- ja sõjaväerongides tule all oma kohust täitsid, see on tõsiasi, mille lõplik hindamine veel lahtine sõjaajateenete eest autasu määramise alal ja oma väärilist lahendamist ootab.

Wanaduse ehk õnnetute juhtumiste läbi invaliidiks muutunud raudteelaste raske seisukord andis ärksamatele tegelastele ja juhtivatele jõududele, raudteevalitsuse ülemaga, hr. insen. V. Reinok'iga ja tervishoiu osakonna juhataja Dr. A. Lübeck'iga eesotsas, tõuke asuda hoolekande korraldamisele raudteelaste peres seltskondlisel alusel ilma riiklist korraldust ära ootamata.

Sel ajal oli hoolekande ala meil Eestis veel uudis. Vene ajal oli raudteel olemas pensioni-, laenu- ja abiandmise kassa (пенсионная и сберегательно-вспомогательная касса), kuhu teenijate palgast protsendilised mahaarvamised tehti; raudteede valitsuste poolt juhiti nendesse kas-

sadesse einelaudade, raamatukappide, juukselõikajate, kuulutuste ja teiste jaamades asuvate alade rendi summad, siis veel trahvirahad, tagasinõudmata jäänud vaherahad ja muud juhuslikult tekkinud ülejääkide summad.

Need kassad jäid Venemaale, meie raudteelastele on neist jäänud ainult mõru mälestus. Meie oludele ei sobinud enam see veneaegne korraldus, vaid tuli hoolekande teostamiseks uusi alusid leida. 1921. aastal oli Lääne-Euroopas sotsiaal hoolekande alal juba mõndagi teha suudetud ja sinna, nimelt Berliini, komandeeris raudteevalitsus tervishoiu osakonna juhataja Dr. Lübeck'i osa võtma vast avatud kursusest uues sotsiaal-hoolekande akadeemias.

Tagasi jõudes esitas Dr. Lübeck aruande, milles seletas, et Lääne-Euroopas sotsiaalhoolekande korralduse aluseks on võetud riigivalitsuse, omavalitsuste ning seltskondlike organisatsioonide koostöötamine ja tegelikult pandakse pearõhku hoolekande asutuste, vanade- ja invaliididekodu, lasteaedade, lastekodude ja suvekolo-

niide, puhkekodude ja sanatooriumide j.n.e. ellukutsumise peale.

Sellepärast asuti eeltöid tegema kahes suunas:

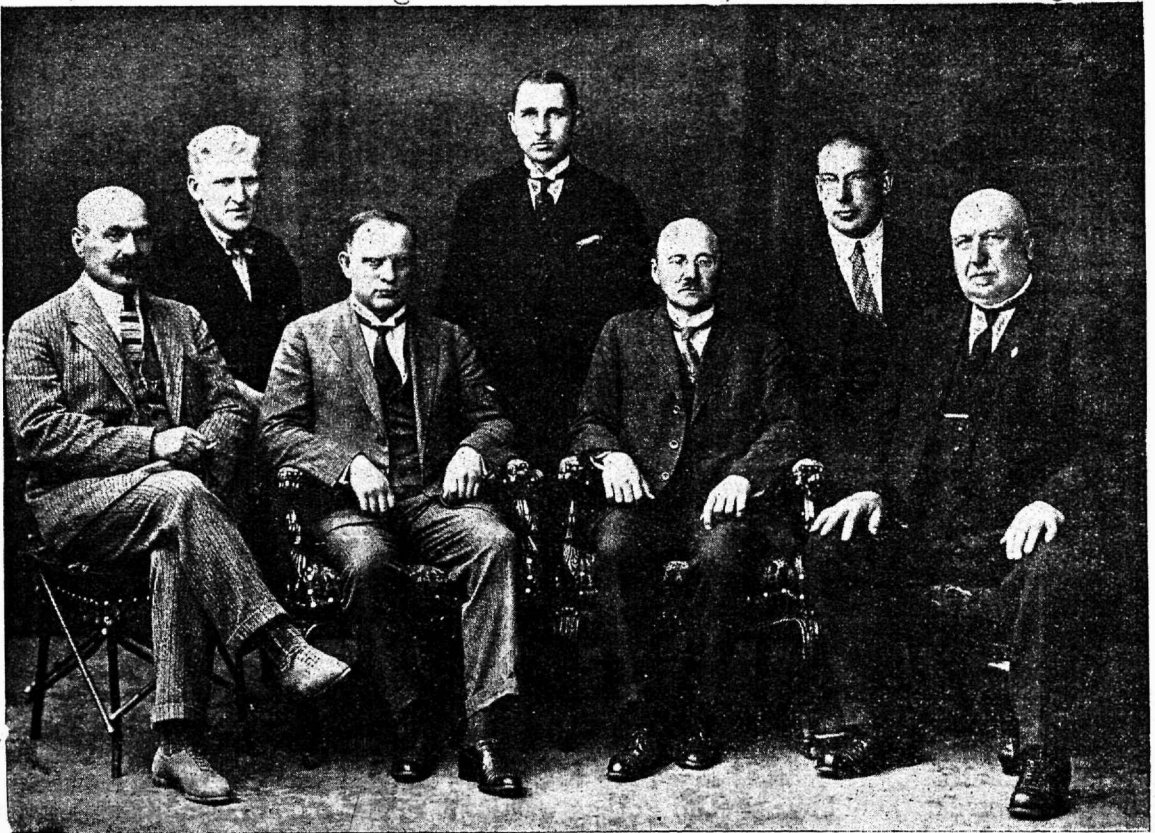
1) Otsima asukohta tulevaste hoolekande asutuste jaoks ja

2) selgitama seltskondlike hoolekande organisatsiooni loomise võimalust raudteelaste peres.

Tegevuse keskkohaks oli tervishoiu osakond, kust ka hoolekande küsimuse algatus välja oli läinud.

„Raudteelaste kodu“ asutamine.

1921. aastal oli osa riigistatud mõisatest veel välja andmata ja selleks, et raudteelaste hoolekande teostamiseks mõnda neist saada, pööras rdt. val. vastava palvega tolleaegse teedemin. hra Ipsberg'i poole, kes seda toetades omalt poolt 4/VIII 22. a. vabariigi valitsusele vastava ettepanekuga esines. Vabariigi valitsuse poolt leidis ettepanek 11/VII 23. a. põhimõttelist heakskiitmist ja täiendava ettepaneku väljatöötamine tehti ülesandeks tee- ning põlluministeeriumile.

Hoolekande Ühingu juhatus (1926. a.)

Teemin. ja r. val. ülesandel algavad tervishoiu ja tee- ja ehituse osakondade juhatajad isiklikult ja neile alluvate jaoskondade kaudu otsima hoolekande asutuste paigutamise nõuetele vastavat veel saada olevate mõisade seast. Paljud kohad tulid kaalumise alla, kuid valiti lõpuks Tartu maakonnas, umbes 3 kilomeetrit Kaarepere raudteejaamast eemal asuv Kaarepere mõis ja otsustati selle südaosa poole mõisa maa-aladega „Raudteelaste kodu“ jaoks paluda. Selle palvega esineti teedeministri kaudu 22/VI 23. a. vabariigi valitsuse ees, kes 11/VII 23. a. otsustas põllutööstusele ülesandeks teha kokkuleppel teedeministeeriumiga Kaarepera mõisast raudteevalitsusele üleantava osa kindlaksmääramine.

Maakorralduse peavalitsuse korralduse põhjal pidi Kaarepere mõisa üleandmine 30/VI 24. a. sündima, kuid kohapealsete takistuste pärast viibis see, ja alles 17/V 24. a. anti Kaarepere mõisa südame krundid ühes hoonete, inventaari ja saadustega põllutööstusele valdamisele riigi raudteevalitsuse valdamisele üle ja nimelt:

Aia- ja põllumaad	80,50	hektaari
Heinamaad	47,79	„
Metsa (noor kasumets)	5,40	„
Karjamaad (võsastiku all)	1,03	„
Ehituse ja õue all	2,18	„
Sood ja raba	1,43	„
Teede all	3,15	„
Kruusaugu all	0,36	„
Veede all	3,61	„

Kõik maaala kokku 142½ hektaari, hinnatud 507 rbl. 80 kop. puhtakasu rubla alla. Hoonete väärtus . . . . . Mrk. 2.897.914
Külitud rukki väärtus . . . . . „ 18.400
Elusa- ja eluta invent. väärtus 937.654

Koguväärtus Mrk. 3.853.968

Ülevõtmisega olid seotud järgmised kohustused, mis ülevõtjal täita tulid:

1) Üle võtta ja jõusse jätta põllutööstusele ja aedniku Mihkel Lauk'i vahel sõlmitud leping 6²/₃ tiinu kohta, mis viimasele 12 aasta peale rendile antud. Rendialasse kuulub aiamaad 3 tiinu; põllumaad 1²/₃ tiinu ja heinamaad 2 tiinu ühes Lauk'il kasutada olevate elu- ja kõrvalruumidega.

2) Samasugune kohustus veel sõlmimisel oleva rendilepingu kohta põllutööstusele ja Kaarepere piimaühisuse vahel meierei hoone, jääkeldri ja õueala kohta.

3) Anda Kaarepere mõisast maad saanud asunikudele kuni kuue aastani korter ühes tarviliste kõrvalhoonetega.

4) Mõisa peal juba enne üleandmist lausunud neljahobuslise posti- ja reisijateveo jaama pidamise kohustus.

Seega oli raudteelastel oma kodu, kuid rdt. valitsusel ka hulk uusi ja mitte väikseid muresid.

Saadud koht vastas küll hoolekande asutuste paigutamise nõuetele nii tervishoidlisliselt, kui ka maastiku ilu poolest, oma mägilise iseloomu, metsa ja järvede rohuse ning kauni avara pargiga. Kuid hooned, põllud, heinamaad ja elu- ning elutainventaar olid saftunud äärmiselt viletsasse seisukorda, nii kuidas sellest üleandmise juures tehtud täiendav akt pajatab:

Tartu maakond.

Kaarepere vald, Kaarepere asundus.

Kaarepere mõisa südame kruntide üleandmise täiendav akt.

1924. a. 17. mail mina, Kurista ringkonna valitseja, Ludvig Tugi, ja Kaarepere Raudteelaste Kodu valitseja, Aleksander Määrits seadsime järgneva ahti kokku.

Kaarepere riigimõisa südame üleandmisel 17. V. 24. a. Raudteelaste Kodule leidsime järgmised puudused:

1) Ülevõetud mõisa südame põldu umbes 200 vakamad ei ole üles küntud, mis küntud, on Raudteelaste Kodu oma arvel küntud käesoleva aasta kevadel. (Mõisa võõrandamise ajal 1920. a. olid põldud küntud).

2) Karja kui ka hobuste jaoks ei ole heinu ega põhku, samuti ka jõutoitu üle jäetud, kõik on lõpulikult ära tarvitatud.

3) Moonavili ja loomade jõutoiduks tarvisminev vili, nagu odrad ja kaerad on ära viidud, nii, et kari kui ka hobused praegu ilma igasuguse toiduta on.

4) Hobuseid on mõisa veel alles jäänud 11, kuid needki on suuremalt jaolt vanad ja teistest riigimõisadest üle toodud prakkehobused, kuna nooremad ja paremad hobused teistesse riigimõisadesse on ümber paigutatud, nagu Antsla mõisa 7 hobust ja Torma mõisa 4 hobust, selle peale vaatamata, et 1924. a. talvel Kaarepere mõisas 18 tööhobust oli. Hohused on just enne kevadist põlluharimist ära viidud.

5) Talvine sõnnik kõik põldudele välja vedamata.

6) Ristikheina ei ole juba mõõdunud kevadel ei ka käesoleval kevadel külitud, kuna Kaarepere mõisa võõrandamise ajal täis arv kindla külvikorra järele ristikehina põldusid külitatud oli. Praegu puudub mõisal ka kartuli seeme täiesti. (Järgneb).

Modern tööstuskorraldus probleemina.

(Hans Jahn.)

Teaduslik tööstuskorraldus lubab ennast analüüsida. Selle analüüsi ostarve peab olema majanduse alaline arenemine edu suunas. Kuid selle all ei pea mõistatama nii nimet. ratsionaliseerimist (see on rohkem organiseerimise tähtsusega küsimus), veel vähem aga sarnaseid metoode, mis seotud töötajate täieliku eksploateerimisega.

Praegu arvab majandus end jalule seada produktiooni suurenemise, tööviljakuse tõstmise, abil – see kindlustada ettevõtetele suuremaid tulusid. Ja seda abinõu püütakse laialdaselt maksuma panna, ilma et arvestataks tööliste, palgasaajate, isikuga, õigustega ja nende tervilise, vaimlise ja majanduslise seisukorraga. See ei ole tegelikult aga muud kui kahjulik kurnamissüsteem. Äärmiselt kiirustatud töötamistempo mõjub halvavalt töötajate muskulisüsteemi ja ergukava peale. See viib selleni, et töölisel töövoimetuks jäävad ja enneaegu vananevad.

Teadusliku meetodi alusele tugenev modern tööstuskorraldus ja ratsionaliseerimine ei ole mitte ainult ühe teatud maa majanduslik probleem, vaid probleem üleilmilise tähtsusega. Ja kui niisugune juhib ta eeskätt tähelepanu üldise toodangu läbimüügi peale. Et majandusliku tegevuse lõpusiht on tarvitamine, siis on ka toodangu suurus tarvitamisest tingitud. Kui teaduslik tööstuskorraldus oma eesmärgi tahab teostada, nimelt majanduselule kestva edasiarengu, alalise progresseerumise, kindlustada, peab ta üht silmas pidama – et tarvitajal tarvilisel määral raha oleks. Kuid on teada, et ostujõulised kaubasoovijad teatud kaupade peale olemas, valmistatakse vastaval määral neid kaupu. Antagu tarvitajale võimalused oma nõudeid rahuldada, küll siis organiseeritud majandus juba ise muretsseb selle eest, et igaüks seda saab, mida soovib. Otsustav selle küsimuse juures on: Ei ole ühtegi võimalust majanduslikule langusele tõkkeit teha, ei ühtegi abinõu kindlustada töölistkonnale kestva töö muretssemise, ettevõtetele kasvava tööviljakuse ja märksa kõrgema sissetuleku, kui tarvitaja aasta-aastalt küllaldaselt raha ei saa. On toodangu arv piiratud, on seega piiratud ka kauba läbimüük ja sellel põhjusel lonkab ka kogu majandus.

Majanduse nõuetele vastav ratsionaliseerimine võib viia rahvamajandust kasudele siis: 1) kui töötajatele niisugust tasu

võimaldataks, mis elamiskuludest kõrgemad; 2) kui ettevõtted reaaltuludega töötavad ja 3) kui võimalik toodangu hinda alandada ja kaupu tarvitajatele rohkem kättesaadavamaks teha. Need kolm loetletud asjaolu mõjuvad otsekohe ostujõu suurenemisele.

Ja ostujõu suurenemine tähendab kauba nõudmise suurenemist; kaubanõudmise suurenemine – pakkumise suurenemist; suurenenud pakkumine – uute tööstuste tekkimist ehk vanade laiendamist. Selle tagajärjeks on töö võimaldamine uutele töölisthulkadele, kes nüüd kui ostujõuline element üldisest produktioonprotsessist osa võtavad ja seega selle edule omakorda mõjuvad.

Ühes tõeslikus modern tööstuskorralduses on tööstuses ettevõtetavad ümberkorraldused töölistega seotud. Tööstuse tehniline külg väärib siin suurt tähelepanu. Iga materjali tükike, mis ettevõttes tarvitamata seisab, tähendab protsentigivat kapitali. Nii siis materjal, aga mitte inimene peab tööstuses seisakuta läbinema. Üksikute produktiivne töö ei tohi millegiga segatud saada. Peab hoolitsema tööruumide korraliku valgustuse, paraja soojuse ja õhupuhtuse eest. Ka tööliste riietus peab vastama tööle. Peab hoiduma igasugu müra, ehk kus seda võimata teostada, siis vähemalt selle eest hoolitsema, et müra võimaluste piires vähendatud saaks. Edasi on tähelepanuäratav inimese teatud vaimline ratsionaliseerimine tööstuses. Tööprortessi rütm võib tõusta ilma tööjõu pingutuse suurenemiseta isiklike ja kollektiivse huvi äratamise läbi produktioonprotsessi vastu. Momendil, kus tööline töökoja väravast sisse astub, muutub ta tööstuse liikmeks, kaotab ühe osa oma isiklikust vabadusest. Kuid töötaja ei tohi ettevõttesse ilmuda vaenulikkude tunnetega selle ettevõtte vastu, ta peab tundma, et ta seal on vaba, on üheõigusline, on kasulik.

Meil nähtakse ratsionaliseerimist ainult kiiruses. Ja ilma suurema kaalutlemiseta tuuakse näiteid Fordi tööstusest, kus auto produktioonijaks on ainult kaks päeva, ja kahe päeva jooksul valmistavad Fordi tehased 20.000 autot, omahinnaga à 1.200 saksa marka, seega oleks seotud 24. miljonit saksa marka. Saksa tehastes valmistatud auto produktioonijaks loetakse aga 5 kuud (150 tööpäeva) ja 10.000. auto

valmistamine Saksamaal läheks maksta 1.800 miljonit saksa marka. Jätame igale ühele vabaduse imestada vahede suuruse üle. (Ärgu unustatagu imestada ka palgavahede üle!).

Tehtakse püüdeid tervet surnult-organiseeritud tööstuselu teaduslikult analüüsida. Ainult inimese, kui teaduste väljaminekupunkti juures peatatakse. Inimene ei ole masin, vaid komplitseeritud jõuvärk. Ja sellel peenelt ehitatud „orgaanilisel“ aparaadil (inimesel) oma ergukavaga ja muskulisüsteemiga on kui tööstusabinõul suur tähtsus. Peab vahet tehtama käsitöölise ja masinaltöötajate vahel. Käsitöölisel väsivad eeskätt musklid, masinaltöötajatel aga ergud. Tekkivad väsimusnähtused. Kui väsimus muutub üleväsimuseks, tekib hädaoht inimesele ja ka tööstusele. Seepärast peab esimeses joonel inimese töövõime eest hoolitsema. Selles omab suurema tähtsuse toitmine. Langeb toiduratsioon, on tagajärjeks alatoiflus. Prof. Ermansky tõendab, et kui toiduratsioon langeb 10⁰%, väheneb tööjõud 28 protsendi võrra. Langeb esimene 20⁰%, väheneb viimane 55⁰% võrra. Toiduratsiooni langusel 30⁰% on märgata tööjõu langust

83 protsendini ja 36⁰% toiduratsiooni langusel kahaneb tööjõud juba 100⁰%. Alatoiflus noteerib ennast inimese organismi kontole.

Töölisele on ratsionaliseerimise probleemi palga ja tööaja probleem. Kui tal õnnestub paranduste kaudu eluütlalpidamises, peaaugjalikult toidu kvaliteedi ja kvantumi töstmise ja tarviliku puhkuse läbi, tööprotsessis äratarvitatud jõudu uuendada, on tööline ratsionaliseerimise poolt. See peab ka õige ratsionaliseerimise eesmärk olema, vastasel korral ei ole see ratsionaliseerimine, vaid ainult eksploateerimine.

Kui aga tööstus praegusest eksploateerimise poliitikast ei loobu ja senisel kujul edasi kiratseda kavatseb, toob see kaasa õnnetust nii temale kui ka töölisele. Senini, kuni ei ole loodud ostujõu suurenemise võimalusi, ei või keegi julge olla, et ühel ilusal päeval ei täituks laod valmistatud kaubaga, masinad ei peatuks ja üldises arengus ei tekkiks seisak, kui mitte tagasimine. Tagavarad on suured, kuid puuduvad ostujõud, ja miljonid on sunnitud tööta olema ja nälgima.

Riigiteenijate töötingimused ja palgad mitmesugustel maadel.

I.

Samal ajal, kus meie riigiteenijaskond oma palgavõitlust jätkab, saabuvad teated sarnase võitluse üle ka välismailt, olgugi et igalpool – võrreldes Eestiga – riigiteenijate palgaolud palju paremad.

Bulgaaria P. t. t. teenijate ühingu häälekandjas – ajalehe „Телеграфо-Пощенско Сьздание“ 20. veebruari numbris – leiame pikema artikli palgavõitluse kohta Bulgaarias. Samas lehes on avaldatud ka sealne palgavõitluse tulemus: uute palganormide makspaneku korraldus valitsuse poolt, mille põhjal palgakõrgendus läbi viiakse 1. aprillist s. a. Palgaastmete suhtes jagunevad Bulgaaria riigiteenijad 1. aprillist s. a. alates 6. kategooriasse, iga kategooria oma-kord aga veel 10 järku või klassi.

Kõrgem palk on 1. kategooria 1. klassis, madalam – 6-da kategooria 10. astmes.

Peensustes on vahekorrad järgmised:

Kategooria	K l a s s i d									
	X	IX	VIII	VII	VI	V	IV	III	II	I
VI	1180	1260	1350	1430	1520	1600	1690	1770	1860	1930
V	1500	1580	1670	1750	1840	1920	2010	2080	2180	2250
IV	1870	1950	2050	2130	2230	2310	2400	2480	2580	2660
III	2320	2400	2500	2580	2680	2760	2860	2940	3030	3120
II	3320	3410	3510	3600	3700	3790	3890	3980	4080	4160
I	4800	4920	5060	5190	5330	5480	5630	5780	5930	6090

Need on kuuteenijate (kuupalga) normid Bulgaaria valuutas – levides (Üks lev on 2,7 Eesti marka).

Peale tähendatud kuupalga maksetakse riigiteenijatele iga kuu ka perekonnaabi-raha.

Ka see jaguneb kategooriatesse (mitte küll enam klassidesse), kuna maksmine on järgmiselt korraldatud:

Palga- kategoria	Perekonna-abiraha saajate jaotus.				
	Vallaline lasteta	Abielus lasteta	Abielus ehk lesk, kellel		
			1 ehk last	2/3 ehk last	4/5 ja rohkem last
VI	80	160	240	320	400
V	160	240	320	400	480
IV	240	320	400	480	560
III	320	400	480	560	640
II	400	480	580	640	720
I	480	560	640	720	800

Bulgaaria riigiteenija võib palka saada ainult ühest kohast. On temal mitu ametit, siis on palk maksetav ametkoha järele, kus see kõrgem. Abielulistel on lubatud mõlemal teenida, kuid mitte ühe kategoorialises ega üheklassilises teenistuses. Perekonnaabiraha maksetakse abielulistele ainult ühele, ja nimelt sellele, kumb kõrgemajärgulisel kohal.

Pensiooni õiguse omavad riigiteenijad 60. aastase vanuselt ja sel korral, kui nad 35 a. vahetpidamata riigi- ehk omavalitsusteenistuses olnud. Pensiooni peale minekul antakse pensionäärile ühekorralise kingi näol 3 kuu palk. Pensionäridele maksetakse pensiooni sel määral, kui suur on olnud palk kohal, kust ametnik pensionäriks läinud. Pensionirahad kogunevad palgamahaarvetest ja selleks riik erilist kapitali ei määra. Pensionikapitali heaks võetakse maksu palgasajaajalt:

kuni	2000 levini	—	150	levi	aastas.
"	3000	"	200	"	"
"	4000	"	250	"	"
"	5000	"	300	"	"
"	6000	"	350	"	"
6000—	8000	"	400	"	"
8000—	10.000	"	500	"	"
10.000—	13.000	"	700	"	"
13.000 ja	rohkem	"	1000	"	"

Raudteelaste töötingimused Poolas.

(I. T. F-i büllët.)

Poola raudteed on, peale mõne üksiku väikese liini, missugused umbes $1\frac{1}{2}\%$ üldisest raudteevõrgust välja teevad, riigi omandus ja said kuni 1926 a. sügiseni riigi poolt valitsevad. Mõõdunud aasta lõpul sai Poola raudteedasjandus reorganiseeritud, nimelt sel kujul, et riigiraudteed moodustati ümber iseseisvaks, teedeministeeriumile alluvaks ettevõtteks.

Pensionimaksu võetakse ka kõikide lisatasude pealt.

Lisatasude pealt kuni 4000 levini aastas maksab lisatasu saaja pensionikapitali heaks 200 levi aastas. 4000—8000 levi pealt: 250 levi, üle 8000 levi: 350 levi.

Pensionimaksude sissenõudmine sünnib 2 korda aastas: mai ja septembri kuudel.

Preemiatest ja lisatasudest, kui need riigiteenijatele ette nähtud, maksetakse välja kuni 25% põhipalgast; kui need summad aga suuremaks osutuvad, siis arvatakse nad pensionikapitali heaks. Preemiaid võidakse maksta teenijale ainult ühe eelarve krediitpunkti järele, milgilkombel aga mitte rohkema krediitpunktide alusel, välja arvatud raudtee rongi- ja vedurimeeskondade preemiad ärasõidetud kilomeetrite eest, milliseid nimetatud teenijatele tuleb arvestada kui lisapalka.

Riietevarus, kingitused, komandeerimisrahad ja autasud ei loeta preemiateks, ega ka lisapalgaks ja need pensionimaksustamisele ei kuulu.

Kuidas õiendatakse vahetõrke nende teenijatega, kes enne pensiooniõiguse (60 a.) väljateenimise ametist vallanevad näit. tervisest seisukohast vallanema on sunnitud, sellest Bulgaaria palgaseadus ei kõnele, küll näeb seadus aga ette seda, et kui teenija süüteo pärast ametist lahti saab, siis temale tema poolt pensionikassa heaks maksetud summa välja ei makseta.

Ka puuduvad andmed selle kohta, mis-suguse kategooria või klassi alla peaks üks või teine amet kuuluma. Palgaklasside kohta on tähendatud vaid niipalju, et ükski teenistusse astuja ei või olla määratav kohe kõrgemale klassile, kui ta pole madalamalt klassilt oma teenistust alganud. Võimalik, et palga klassid teenistusvanadust tähendavad.

Üldine raudteevõrk koosneb 11.682 kilomeetripikkusest harilikust teest, millest 5.268. klm. kahepaari-roopalist teed, siis veel 7.564 klm jaamateid ja 1.874 klm. kõrvalteid. Kitsaropalise raudtee pikkus on 2.277 klm. ja 407 klm. jaamateid.

1925. a. 1. jaanuariks oli raudteel teenistuses 193.530 inimest. Nendest kuulus määraliste hulka 78.503, alaliste tööjõudude

hulka 100.098 ja ajutiste tööjõudude hulka 14.929 inimest.

Rahakursi kõikumise tõttu ei ole võimalik õiget ülevaadet raudteetegevuse rahalise külje kohta tuua. 1926 a. kevadest alates on katsutud mitmesuguseid abinõusid, et endine puudujääk ülejäägiks muuta. Need abinõud seisid tariifikõrgendustest, koosseisude koondamisest ja teistest majanduslikkudest kokkuvõtteid.

Viimasel ajal on märgata jõuvankrite liikumise laienemist. Algul peavad need ühendust suuremate linnade ja lähedalseivate maakohdade vahel, kuid arenedes võivad nad ajajooksul ka kaugemamaalisi ühendusi pidada. Jõuvankrite edule aitavad kaasa raudtee võrdlemisi kõrged tariifid.

Teenijaskonna vahekord administratsiooniga.

Teenijaskonna ühingutel on õigus, sellekohase määruse alusel, tööministriga läbirääkimistesse astuda nende küsimuste lahendamiseks ja selgitamiseks, missugused teenijaskonda puutuvad. Iga üksik organisatsioon võib läbirääkimisi iseseisvalt pidada, kuid juhtub ka, et ühinged oma vahel teatud küsimuse kohta kokku lepivad ja siis ühiselt esinevad.

Kõik moodustatud ühinged on raudteevalitsuse poolt tunnustatud.

Kui kohalikud grupid ei suuda kohalikkude ametiasutustega rahuldavalt üht või teist küsimust lahendada, astub ses asjus rajoonigrupp raudteedireksiooniga ühendusse. Kui ka siin arvamiste lahkumine püsima jääb, astub ühingu juhatus läbirääkimistesse teedeministeeriumiga. Organisatsiooni esitajatel on õigus igal ajal teenistusülemusega, inseneeride ja teiste juhtivjõududega läbirääkimisi pidada.

Ühingu juhatuse liikmed võivad oma ülesannete teostamiseks teenistusest vabastatud saada, kusjuures neile palk täies summas edasi maksetakse ja nende teenistusõigused kärbitud ei saa. Iga organisatsioon võib iga 4000 liikme kohta ülaltähendatud tingimustel ühele juhatusliikmele teenistusest vabastamist nõuda.

Personalil ei ole õigust end raudtee administratsiooni korraldustesse segada.

Streigiõigus.

Formaalselt ei ole streik raudteelastele keelatud, kuid seda vaadeldakse kui riigivaenulikkude toimingut ja kui niisugust eitakse

streiki. Viimasel ajal on märgata tendentsi, mis kaldub sellele, et konfliktid, missugused teatud tähtjaks lahendatud ei ole, vahekohutule otsustamiseks antaks. Niisuguseid kohtuid on juba mõni aeg tagasi ellu kutsutud.

1919. a. alates on korduvalt üld- ja osalised streigid aset leidnud. Üldstreika korraldati 1920. a. märtsis ja oktoobris, 1921. a. veebruaris ja 1923. a. oktoobrikuul. Streikide põhjuseks olid majanduslikud motiivid. Streikidest võttis osa igakord umbes 50% teenijaskonnast. Töökodade töölisid olid kõige ägedamad streikijad. Esimesed streigid olid teenijaskonnale enam-vähem tagajärjerikkad, viimaste kohta seda aga öelda ei või.

Organisatsioonid.

Suuremate raudteeteenijate organisatsioonide hulka kuuluvad:

1) Poola Vabariigi Raudteelaste Ühing 58.957. liikmega (J. T. F-iga liitunud).

2) Poola Ametiühisuse Raudteelasühing 16.552 liikmega (rahvusl.-sotsiaalne koondus).

3) Poola Raudteelaste Ühing 27.281 liikmega (kristlik-sotsiaalne).

4) Vedurijuhtide Ühing 7.020. liikmega (vanameelsed).

5) Rongiteenijate Ühing – enne „Kristlik Ühing“ – 4.981. liikmega (kristlik-sotsiaalne).

6) Raudteeametnikkude Ühing 7215. liikmega (kristlik-sotsiaalne).

Peale selle on veel mõned väiksemad koondused, missugustel aga suurem tähtsus puudub.

Põhimõttelistes küsimustes püüavad ühinged ühise tegutsemise kindlustamise poole. Muidu käib aga iga üks neist oma rada.

Töömäärused.

Kuna senini riigiraudteede teenijaskonna töötingimuste kindlaksmääramine seadusandluse kompetentsi kuulus, peavad nüüd need määrused raudteede ümberkorralduse tõttu iseseisvaks ettevõtteks teedeministeeriumi poolt rahaministeeriumi kinnitusele välja töötatud ja ellu viidud saama. Eraaudteedel on töötingimused kollektiivlepinguga kindlaks määratud, kusjuures pooled on kohustatud lepingu murdmisest kolm kuud ette teatama.

Tööministeerium on kohustatud töötingimuste täitmise üle valvama. Töötingimused tehtakte personalile igal juhusel teatavaks. (Järgneb).

Kinnitatud Vabariigi Valitsuse poolt
25. veebruaril 1927. a.

Riigi trükikoja trükitööde tariifid.

Üldosa.

§ 1.

Riigiasutuste trükitööd arvestatakse Riigi trükikoja poolt käesolevates tariifides ette nähtud hindadega.

§ 2.

Tellimised tulevad anda kirjalikult, ära tähendades eksemplaride arvu, paberi sordi, lao iseloomu, kõite ja valmistamise tähtaja.

§ 3.

Tellimised antakse võimalikult aastase tarviduse peale, millejuures Riigi trükikojal jääb õigus seda täita osade viisi, kui tellija asutuse töö selle all ei kannata.

§ 4.

Riigiasutused on kohustatud oma tellimisi andma sarnaselt, et Riigi trükikoda neid tehniliselt valmistada suudaks hariliku tööajaga, s. t. 8-tunnilise tööpäeva juures, kuid mitte alla kahe nädala, välja arvatud perioodilised tööd. Erakorralise vajaduse puhul on Riigi trükikoda kohustatud tellija nõudmisel tegema ka ületunde, tarbekorral ka pühapäeviti, millejuures tariifide põhihinnad 50% võrra suurenevad, välja arvatud materjalid.

§ 5.

Erakorralistel juhtudel Riigi trükikojal on õigus temale antud töid eratrükikodades teha lasta käesolevate tariifide alusel. Riigi trükikoda vastutab nende tööde korraliku täitmise eest ega või nende pealt võtta mingisugust vahelkasku.

§ 6.

Kui tellijate poolt eri soove ei avaldata, siis trükitakse kõik trükitööd Eesti Kirjanduse Seltsi poolt välja antud Eesti õigekeelsuse sõnaraamatu alusel. Jämedate õigekeelsusvigade parandamine jääb Riigi trükikoja kohuseks igal juhul.

§ 7.

Korrektuur, välja arvatud käsikirjade korrektuur, pakke- ja veokulud on kalkuleeritud tariifide põhihindadesse.

§ 8.

Väärtmärkide trükkimise tööd arvestatakse seniste kokkulepete alusel, millistes võib muudatusi ette võtta tingimuste, palgaolude või materjalide hindade muutmise

tõttu tellija asutuse, Riigikontrolli ja Riigi trükikoja kokkuleppel.

§ 9.

Need tööd, mis käesolevates tariifides ette pole nähtud, nagu graveerimine terasel, terastemplid, pitsatid, galvaanilised klischeed, offsettööd jne. arvestatakse kas kokkuleppel või järealkalkulatsioonidel.

§ 10.

Eratööde tegemine Riigi trükikojal on keelatud.

Märkus 1. Riigi trükikoda võib eratellimisi vastu võtta ainult selkorral, kui eratrükikodad tellija soovi kohaselt neid töid täita ei suuda. Need võivad olla ainult suuremad tööd ja sarnased, kus ilutrükk eriti nõuetav, nagu kunstialbumid reproduktsioonidega algupärastest kunstiteostest või tööd, mis määratud väljamaal levitamiseks ja sisaldavad ülesvõtteid. Neid töid Riigi trükikoda on õigustatud tegema hindadega, mis kuni 10% tariifide põhihindadest kõrgemad.

Märkus 2. Riigi trükikojal on õigus trükkida ka töid, kus nõutakse kaitset järeletegemise vastu (tshekid, loteriipiletid, poliisid). Nende trükihind määratakse kindlaks kokkuleppe teel.

§ 11.

Asutused on kohustatud arved tasuma 2. nädala jooksul peale arve kättesaamist

§ 12.

Suuremate tööde peale on Riigi trükikojal õigus avansse saada kuni 50% tööväärtusest.

Ladumine.

§ 13.

Tähtede arvu kindlakstegemiseks, mis lao väljaarvamisel vajalik, laotakse vastavast kirjast väikesed tähed tähestiku järgi formaadi laiuselt ritta ja saadud arv kasvatatakse ridade arvuga, kusjuures iga poolik sada poognas loetakse terveks.

Märkus. Harvendatud, s. o. vahematerjaliga läbi löödud read arvestatakse vastavast kirjast kompaktse lao ridade järgi.

§ 14.

Eestikeelne väike tähestik laotakse järgmiselt:

Nonpareille (6 punkti)

abcdefghijklmnopqrstuvwxyzäöüöabcdefghijklmnopqrstuvwxyzäöüöä

Petit (8 punkti).

abcdefghijklmnopqrstuvwxyzäöüöabcdefghijklmnopqrstuvwxyz

Korpus (10 punkti).

abcdefghijklmnopqrstuvwxyzäöüöabcdefghijklmnopqrstuvwxyz

Cicero (12 punkti).

abcdefghijklmnopqrstuvwxyzäöüöabcdefghijklmnopqrstuvwxyz

§ 15.

Lao põhihind arvatakse iga 1000 tähe pealt järgmiselt:

Nonpareille	120 mk.
Petit	85 "
Korpus	85 "
Cicero	90 "

Märkus 1. Teaduslike tööde (arstiteaduse, keemia, tehnika jne. alal) ja raskeltloetavate käsikirjade laole arvatakse põhihinnale juurde 5⁰%, saksa- ja venekeelsele laole 10⁰% ning teiste võõraste keelte laole 15–50⁰%. Kreeka keele ladu on 65⁰% kallim.

Märkus 2. Perioodiliste ja järjekindlate trükitööde ladu on põhihinnast 10⁰% odavam.

§ 16.

Segalaoks loetakse sarnane, kus peale hariliku ehk peakirja vähemalt $\frac{1}{64}$ poognast oma alla võtavad veel teise iseloomuga kirjad olgu nad tarvitatud üksikutena sõnadena või tervetena ridadena.

Vastavalt kõrvalkirjade arvule segalaod loetakse:

ühekordseks, kui peale peakirja tarvitatakse veel teist kirja;

kahekordseks, kui peale peakirja tarvitatakse veel kaht erineva iseloomuga kirja;

kolmekordseks, kui peale peakirja tarvitatakse veel kolme erineva iseloomuga kirja.

Segalao hind arvatakse järgmiselt:

	$\frac{1}{64}$ $\frac{1}{32}$ $\frac{1}{16}$ $\frac{1}{8}$ poognast			
ühekordne	5	10	15	20 protsenti
kahekordne	10	15	20	25 "
kolmekordne	15	20	25	30 "

§ 17.

Matemaatika ladu (puht vormelid) on põhihinnast 100⁰% kallim.

§ 18.

Sõrendatud ja algtähtede ladu on põhihinnast 100⁰% kallim.

§ 19.

Tabelladu. Tabellaoks loetakse sarnane, kus tekst on jagatud vastavatesse lahtritesse ja lahtrid kas joontega või vahematerjaliga üksteisest eraldatud.

Tabelid jaotatakse oma iseloomu poolest alljärgnevasse liikidesse:

1. Tabelladu, kui tabelipea mitmekordse jaotusega, jalg täidetud rohkem seganumbri-laoga kui tekstiga ja lahtrid üksteisest joontega eraldatud, on lao põhihinnast 100⁰% kallim. (Vorm nr. 1).

2. Tabelladu, kui tabelijalg täidetud numbrilaoga ja tekstiga ning lahtrid eral-

datud joontega, on lao põhihinnast 75⁰% kallim. (Vorm nr. 2).

3. Tabelladu, kui tabelijalas osaline tekst ja lahtrid eraldatud põik- ja püstjoontega, arvatakse lao põhihinnaga. (Vorm nr. 3).

4. Tabelladu, kui lahtrid eraldatud põik- ja püstjoontega, on lao põhihinnast 25⁰% odavam. (Vorm nr. 4).

5. Tabelladu, kui lahtrid eraldatud kas põik- või püstjoontega ning tabeli peal või all osaline tekst, arvatakse lao põhihinnast 35⁰% odavam. (Vorm nr. 5).

6. Tabelladu, kui lahtrid eraldatud kas vahematerjaliga või põik- või püstjoontega, on lao põhihinnast 50⁰% odavam. (Vorm nr. 6).

§ 20.

Kirjapeade ladu ametiasutuse nimetusega, aadressiga ja kuupäevaga maksab 100 mk.

Kirjaümbriku ladu aadressiga ja saatja asutuse nurgalaoga maksab 75 mk.

§ 21.

Murdmine. Kui tööd võimalik ei ole kohe laduda lehekülgedesse, siis arvatakse poogna murdmise eest järgmiselt:

Formaat	Ühel veerul	Kahel veerul	Kolm. veerul	Lao pind	Lehekülgede arv
	Mk.	Mk.	Mk.	cm	
Folio	180	290	325	18×31,5	4
Post(suurkvart)	260	370	430	18×23,5	8
Kvart	235	340	415	14,5×18	8
Oktav	360	470	640	8×14,5	16

§ 22.

Ladu, mis hoitakse alal tellija soovil, arvatakse järgmiselt:

hoiuaeg kuni 3 kuud.	25 ⁰ %	põhihinnast
" 3–6 "	40 ⁰ %	"
" 6–12 "	65 ⁰ %	"

§ 23.

Autori ehk tellija korrektuuri puhul tehtud muudatused, mis ei ole kooskõlas antud käsikirjaga, arvatakse tegelikult nende peale ära tarvitatud aja järgi 85 mk. tund.

§ 24.

Lao übermurdmise eest ühelt laiuselt teisele arvatakse põhihinnale 50⁰% juurde.

§ 25.

Tiitel, algus- ja lõpuleheküljed, niisama ka poognas ette tulevad klischeed ja valge ruum arvatakse teksti hinnaga.

§ 26.

Ladu mõõdetakse lehekülje esimesest kirjamärgist kuni viimseni, sealjuures leheküljenumbrid juurde arvates.

Trükk.

§ 27.

Bostonpress (suurus kuni $\frac{1}{4}$ kirjutuspaberi poognat ($18\frac{1}{2} \times 23$ cm) ühes sisseadega:

Esimese	100	trükk	200	mk.
Iga järgm.	100	"	25	"
Esimese	1000	"	400	"
Iga järgm.	1000	"	200	"

§ 28.

Tiigelpress (suurus kuni $\frac{1}{2}$ kirjutusp. poognat (23×37 cm) ühes sisseadega:

Esimese	100	trükk	250	mk.
Iga järgm.	100	"	30	"
Esimese	1000	"	500	"
Iga järgm.	1000	"	300	"

§ 29.

Tabellitrükk.

Esimese	100	trükk	450	mk.
Iga järgm.	100	"	50	"
Esimese	1000	"	800	"
Iga järgm.	1000	"	450	"

§ 30.

Raamatutrükk.

Esimese	100	trükk	550	mk.
Iga järgm.	100	"	75	"
Esimese	1000	"	1000	"
Iga järgm.	1000	"	500	"

Märkus. Töö, mille paber suurem on kui 70×100 cm, arvestatakse 40% kallimalt.

§ 31.

Pilditrükk.

1- 2 lehekülge	20%	kallim raamatutrükist
2- 4 "	40%	" "
4- 6 "	60%	" "
6- 8 "	80%	" "
8-12 "	100%	" "
12-16 "	120%	" "

Märkus. Perioodiliste ja järjekindlate trükitööde trükk on põhihinnast 5% odavam. See märkus on maksev ka §§ 27, 28, 29 ja 30-da kohta.

§ 32.

Värvitrükk iga värvi pealt arvestatakse vastava formaadi järgi 50% kallimalt.

§ 33.

Kopeervärvitrükk arvestatakse vastava formaadi järgi 100% kallimalt.

§ 34.

Trükk perforerjoontega arvestatakse vastava formaadi järgi 10% kallimalt.

§ 35.

Nimekaarditrükk ühes laoga: 50 eks. 100 mk., 100 eks. 125 mk.

Kõitmisetööde hinnad.

§ 36.

Broscheerimisetööd.

Poognate arv	1000 eksempl.		Poognate arv	1000 eksempl.	
	Niidiga ömmeldud	Traad. lõõdud		Niidiga ömmeldud	Traad. lõõdud
1 pg.	600	500	11 pg.	4 600	3 500
2 "	1 000	800	12 "	5 000	3 800
3 "	1 400	1 100	13 "	5 400	4 100
4 "	1 800	1 400	14 "	5 800	4 400
5 "	2 200	1 700	15 "	6 200	4 700
6 "	2 600	2 000	16 "	6 600	5 000
7 "	3 000	2 300	17 "	7 000	5 300
8 "	3 400	2 600	18 "	7 400	5 600
9 "	3 800	2 900	19 "	7 800	5 900
10 "	4 200	3 200	20 "	8 200	6 200

Märkus 1. Järgmised 1000 eks. arvestatakse 10% odavamalt.

Märkus 2. 1-50 eks. 150%, 50-100 eks. 100%, 100-200 eks. 80%, 200-400 eks. 60%, 400-600 eks. 40%, 600-800 eks. 20%, 800-1000 eks. 10% proportsionaalselt kallim.

Märkus 3. Poogen arvatakse 16 lehekülge. Alla 16 lhk. arvatakse terveks poognaks.

Kaane ümberpanek arvatakse ühe poogna ette.

Pildikleepimine arvatakse ühe poogna ette 1000 poogna lõikamine maksab 60 mk.

Kaanesoonimine 1000 eks. pealt maksab 200 mk.

§ 37.

Kartoneer-kõide.

(Mitte alla 50 eks.)

Formaat	50 lehte	100 lehte	150 lehte	200 lehte	250 lehte
Kahek. folio	70	90	110	125	145
Folio	40	50	60	65	70
Kvart	20	25	30	35	40
Oktav	12	15	18	20	22

Märkus. 1-5 eks. 100% ja 6-50 eks. — 30% alghinnast kallim.

§ 38.

Kantselai poolriide- või kalingurikõide.

(Mitte alla 25 eks. ning ilma kaanetrükita.)

Formaat	50 leh.	100 leh.	150 leh.	200 leh.	250 leh.	300 leh.	400 leh.
Kahek. folio	140	160	190	220	250	280	310
Folio	70	90	115	130	150	170	200
Kvart	40	50	60	70	80	90	100
Oktav	25	30	35	40	45	50	60

Märkus. 1-5 eks. on 100% ja 6-25 eks. — 30% alghinnast kallim. Väljamaa moleskiinist 10-15 mk. eks. kallim.

§ 39.

Kantselai täisriide- või kalinguri-kõide.

(Mitte alla 25 eks. ning ilma kaanetrükita.)

Formaat	50 leh.	100 leh.	150 leh.	200 leh.	250 leh.	300 leh.	400 leh.
Kahekord. folio	220	240	270	300	330	360	390
Folio	110	130	150	170	190	210	250
Kvart	60	70	80	90	100	110	130
Oktav	35	40	45	50	55	60	70

Märkus. 1-5 eks. — 100% ja 6-25 eks. — 30% alghinnast kallim.

§ 40.

Kontoriraamatud pörkava seljaga.

(Mitte alla 5 eks. üht sorti ning ilma kaanetrükita.)

Formaat	100 lehte		150 lehte		200 lehte		250 lehte		300 lehte		400 lehte		500 lehte	
	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk	1/2 moleskiin	1/2 nahk
Kahek.														
folio	600	700	650	750	700	800	750	850	800	900	850	950	900	1000
Folio	425	475	450	500	475	525	500	550	525	575	550	600	575	625

Märkus. 1-5 eks. on 50% kallim.

Täismoleskiin on 100 mk. kallim kui 1/2 moleskiin.

Kaanetrükk kullaga 250 mk., seljatr. kullaga 75 mk, isäärilised formaadid eri kokkuleppel.

§ 41.

Blokid.

	perforeerimata	perforeeritud
Kvart suurus (1/4 poognaf)	5 mk.	8 mk.
Oktav " 1/8	3 "	5 "

§ 42.

Kaustikud.

(Seljast traadiga läbi löödud, mitte alla 100 eks.)

Formaat	50 leh.	100 leh.	150 leh.	200 leh.	250 leh.	300 leh.	400 leh.
Kahek. folio	18	23	28	33	38	43	48
Folio	10	13	16	19	22	26	30
Kvart	6	8	10	12	14	16	18
Oktav	4	6	8	10	12	14	16

Märkus. Üks või 2 lehte perforeeritud 30% kallim. Nummerdamine 1000 numbri pealt 50 mk.

§ 43.

	poolriie	täisriie
"Riigi Teataja" köitmine	300 mk.	400 mk.
Kirjakanderaamatud klapiga ja riidega üle tõmmatud		100 "
Kirjakanderaamatud ilma klapita		70 "

§ 44.

Kontoriraamatu lehekülgede nummerdamine, 1000 numbri pealt	120 mk.
Kontoriraamatu lehtede nummerdamine, 1000 numbri pealt	60 "
Perforeerimine 1000 poogna ja korra (18×31,5 cm) pealt	70 "
Tähestiku sisselõikamine	50 "

Klischeed.

§ 45.

Klischeede valmistamise põhihinnaks on ruutsentimeeter ning arvestatakse järgmiselt:	
Võrkklischeed	Mk. 7.— ruutsm.
Joonklischeed	" 5.50 "
2-värvi klischeed	" 20.— "
3-värvi	" 50.— "
4-värvi	" 60.— "

Minimaalklischeedeks loetakse kuni 50 ruutsm. ja maksavad:

Võrkklischee	Mk. 350.—
Joonklischee	" 275.—
Vaskklischeed 2½ korda kallimad.	

Paberihinnad.

§ 46.

Paber arvestatakse suurmüügi hindadega, juurde lisades 10%, kui tellimine alla 3000 poogna ja 5%, kui tellimine vähemalt 3000 poognat ühest paberisordist (vaata lisa).

*Lisa § 46 juurde.***Kirjutusepaber nr. 5. (Form. 18"×29")**

	Tellimine kuni 3000 pgn.	Tellimine üle 3000 pgn.
20 nl.	mk. 1.45	mk. 1.40 poogen
24 "	" 1.65	" 1.60 "
28 "	" 1.95	" 1.85 "
32 "	" 2.20	" 2.10 "
36 "	" 2.50	" 2.40 "
40 "	" 2.75	" 2.65 "
48 "	" 3.30	" 3.15 "

Kirjutusepaber nr. 6. Kontsept (nr. 8).

(Form. 18"×29")

24 nl. mk. 1.40	mk. 1.35 pg.	20 nl. mk. —.85	mk. —.80 pg.
28 " " 1.65	" 1.55 "	24 " " 1.—	" —.95 "
32 " " 1.85	" 1.75 "	28 " " 1.15	" 1.10 "

Postpaber nr. 5. (Form. 22½"×35")

38 nl.	mk. 2.75	mk. 2.60 poogen
44/45 nl.	" 3.25	" 3.10 "
50 "	" 3.60	" 3.45 "
57/58 " 71×102	" 2.45	" 2.30 "

Trükipaber.

	Tellimine kuni 3000 pgn.	Tellimine üle 3000 pgn.
26 nl. 21"×28" . mk. —.95 mk. —.90 poogen		
28/29 „ 20 ³ / ₄ "×29 ¹ / ₄ " „ 1.05 „ 1.— „		
30 „ 22"×30" . „ 1.60 „ 1.55 „		
40 „ 22"×32" . „ 2.25 „ 2.15 „		
37/38 „ 22"×32" . „ 2.15 „ 2.05 „		
38/39 „ 20 ³ / ₄ "×29 ¹ / ₄ " „ 2.60 „ 2.50 „		
40 „ 55×84 cm . „ 2.65 „ 2.55 „		
42 „ 59×90 „ . „ 2.35 „ 2.25 „		

Albumipaber. (Form. 22"×28")

	Tellimine kuni 3000 pgn.	Tellimine üle 3000 pgn.
20 nl. . . . . mk. 1.25 mk. 1.20 pgn.		
30 „ . . . . . „ 1.85 „ 1.75 „		
40 „ . . . . . „ 2.10 „ 2.— „		
120 „ Postkartong I s. „ 7.— „ 6.50 „		
100 „ „ II „ „ 5.— „ 4.50 „		
135 „ Bristol-kart. 23"×30" „ 12.— „ 11.— „		
170 „ Kirjutuskart. 28"×40" „ 14.— „ 13.— „		
116 „ Kaanepaber, hall „ 9.— „ 8.— „		
84 „ „ „ „ 7.— „ 6.— „		

Huvitav!

Täiesti teaduslik!

Okkultist-astroloog**Maikäfer (Maev)**

Võtab vastu tellimisi isiklikult ehk posti teel täielikkude, täpsete astroloogiliste horoskoopide kokkuseadmiseks. Määrab ära iseloomu ja saatuse üksikasju, sündimismomendi, sündimisekoha, käejoonte, käekirja ja Egüpti Taro kaartide järgi.

Tallinn, Niguliste tän. 10, krt. 6-a.

Kõnet. äripäev kella 10-3 ja 5-7, pühap. 1-5.

Hoidke ennast kinnituse läbi õnnetuste eest!

Kui perekonda tabab tulekahju, ilma et varandus tulekahju vastu kinnitatud oleks, siis on see sagedamatel juhtumistel täitsa kokku varisenud. Vähemalt võtab see mitu aastat aega, enne kui perekond oma endisele heale järjele jõuab, sest praegusel raske ajal ei ole suuri ja peatseid sissetulekuid, mis tasuks kadumaläinud omanduse.

Sellepärast kinnitab intelligent perekonnaisa oma varanduse, hooned, sisseseade, kauba ja viljasaagi tulekahju vastu. Kui kord tõesti tulekahju juhtub, siis on raha kinnitusseltsi käest kohal ning kahju võib kohe täielikult parandatud saada. Mõõdukad aastaväljaminekud preemiate eest ei tule kaalu-misele, kui võrrelda neid tasumaksusummaga.

Väärtuslikum veel kui varandus on perekonnale perekonnaisa tööjõud: kui see kustub enneaegse surma läbi, siis peab laste koolitamine harilikult järsku katkestuma ning järeljäänuid ähvardab viletsus.

Ka vanadusega alaneb tööjõd ning perekonnaisa on siis sunnitud senisest tööst loobuma. Õnnelik on siis veel see, kes oma laste ehk oma järeltulija käest väikest ülalpidamist saab. Lahtine raha puudub tal, ja ta peab oma elupäevad teistest ärrippuvalt ja viletsuses lõpetama.

Kaitset nende hädaohtude vastu, eriti vanaduse vastu ilma sissetulekuteta ja iseisvuseta annab elukinnitus. Preemiate vastu, mis seda vähemad on, mida nooremalt kinnitus tehakse, kindlustab kinnitusselts kapitali, mis välja makstakse kohe peale surma ehk hiljemalt teatud vanuses, mis varemalt kindlaks määratakse. Seega saavutatakse võimalus ilma teistest ärripumatult vanaduses rahu maitsta.

Kõige selle kasu tõttu on kinnitus Lääne-Euroopas ja Ameerikas suurt laialilaotamist leidnud. Ühisriikides on peaaegu iga kodanik kinnitatud ja juhtumine, et keegi vanaduses kehva armuleiva peale jääb on seal täitsa tundmata.

Sarnaseid lepinguid, elukinnitusi kui ka tulekinnitusi toimetab Eestimaa Kinnitus A/S. „EKA“. Seltsi agendid igal pool maal ning juhatas, Tallinnas, Pikk t. 6, omas majas, annavad heameelega teateid ning võtavad ettepanekuid vastu. „EKA“ kapitalitugevus odavate preemiate ja vastutuleliku ning rutulise kahjutasumise juures on teda suuremaks seltsiks Eestis teinud.

*Iga**Riigi- ja omavalitsusteenija
püham kohus**on oma häälekandjat „Side“ kaastöö
ja tellimisega toetada.**Ajakiri „Side“ on
ainuke Gestis,**mis kaitseb riigi- ja omavalitsustee-
nijate huvisid ja võitleb nende
parema käekäigu eest.*

Mitmesugused teated.

Ametikõrgenduste kinnipidamisest postiametkonnas.

Kui postiametkonna eesotsas veel hr. Rikand asus, oli positi peavalitsusel viisiks ja harjunud kombeks pidada ametkonnas alaliselt suur protsent vakant kohte. Need kohad, peamiselt kõrgemaastmelised, seisid kuude ja aastate kaupa tühjad, ilma et nende peale keegi määratud oleks saanud. Küllalt oli ametnikke, kes 20–25 aastase teenistuse juures alimates järkudes 5–6 tuhat marka said. Ei mõeldud selle peale, et teenijate palgaolud isegi küllalt viletsad olid, et perekonna inimesed silku-leiba söid ja paigatud riietes ringi käisid; ei hoolitud sellestki, et ametnikkude lapsed viletsa toitmise tagajärjel verevaeseks muutusid. Tuli juhtumisi ette, et sarnased lapsed koolis minestusse langesid ja neil koolitöö katkestada tuli. Sarnasel halastamata teel vaese ametniku arvel kokkuhoitud summad anti sel ajal riigikassasse tagasi. Sajad tuhanded, võib olla miljooneid oli seda raha. Kui H. Rikand postiametkonnast lahkus ja tema asemele praegune peavalitsuse juhataja määrati, siis leidis viimane, et tema eelkäija küllalt inimlikult polnud talitunud ja hakkas tühje kohte täitma. Lühikese ajaga said üle 600 inimese kõrgendust. Sellest heast ajast on möödunud nüüd juba 2–3 aastat. Viimane aasta näitab aga, nagu tahaks praegune peaval. juht oma eelkäia jälgedesse astuda. Läänud aastast seisavad mitmed kohad tühjad, nendest mõned kõrgemajärgulised. L. a. sügisel oli kõrgenduskomisjon postipeavalitsuses koos, kes kandidaate nende shansside kohaselt järjekorda aset. Oodati ja loodeti, et nüüd määramine tuleb, kuid asjata. Elukallidus aga ei ole endiste aastatega võrreldes mitte langenud, vaid tõusnud. Inimesed vaevlevad ja kiratsevad samuti kui ennemalgi, kui mitte halvemal. Arusaamatuks jääb, miks siis ei tahefa nende hädast aru saada ega seda mõista. Ometi oleks võimalik mõnegi seisukorda kergendada, kui seda tahetaks. Teenijaskonnas on kuulda selle kohta valju nurinat, ja see õigustatud nurin peaks peavalitsuse arusaamisele viima, et nõnda toimida ei tohiks.

Mõnda Haapsalu postiteenijate muredest ja raskustest.

14. veebruaril s. a. peeti ära p. t. f. teenijate kutseühisuse Haapsalu osakonna üldkoosolek. Päevakorras oli palga-, pensioni-, arsiabi-, teenijate attesteerimise ja muud küsimused. Et eelnimetatud küsimused sotsiaalselt väga tähtsad, siis oli osavõtt õige elav.

Palga-, arsiabi- ja pensioniküsimuses otsustati

üksmeelselt ühineda 12. veebr. s. a. Tallinnas peetud riigiteenijate üldkoosolekul vastuvõetud otsustega.

Teenijate esitajateks attesteerimise juure valiti tehnilisest personalis Meis, ametnikkudest Leisberg ja postiljonidest Viipsi.

Peale selle tuli harutusele Haapsalu postkontori ruumide küsimus. Praegused ruumid on äärmiselt kitsad ja tervishoidliselt teenijaskonnale hädaohlikud. Keegi sõnavõtjaist rõhutas, et kui Haapsalu postkontor senistes ruumides veel mõni aasta edasi peab tegutsema, siis pole ka imeks panna, et kogu kontoritteenijaskond tiisikust põeb. Ruumide küsimuse kiireks lahendamiseks võeti vastu järgmine resolutsioon: „Et praegused Haapsalu postkontori ruumid äärmiselt kitsad, postkontorile kõlbmatud ja tervishoidliselt väga halvad, mille all eriti teenijaskond ja töö tunduvalt kannatavad – samuti ka publik, kohustada osakonna juhatus kiires korras esineda posti peavalitsuse ees avaldusega, et viimane asuks kiiresti Haapsalu postkontori ruumide küsimuse lahendamisele“.

Ühitas otsustati esineda soovialduse ja palvega, et ka kutseühisusel oleks uutes ruumides vastav ruum, teenijate lugemistoa näol ette nähtud! Nagu kõrvalt kuulda, olla kohaliste majaomanikkude poolt pakumisi esitatud ruumide suhtes, kuid kohalik postkontori ülem näib ses asjas äärmiselt loid olevat, nagu ootaks paremaid aegu.

Usun siiski, et postivalitsus teenijaskonna palve kuulda võtab ja peadselt Haapsalu postkontorile soodsad ruumid leiab.

Tuli harutusele veel postkontorite sulgemise, raudteejaamadesse üleviimise ja postiaagentuuride küsimus.

Postkontorite sulgemises leitakse, et siin mitte õiget teed ei minda. Suletakse kontorid, kus töö rohkem kui ühele inimesele ja antakse see töö kas vallasekreitärile või raudteejaama ülemale kõrvaltööna, makstes neile postiaagentuuri juhataja tasuna mõnel pool üle 6000 mk. (Räägu, Vigala) kuus. Töö korralikkust pole siin muidugi juftugi, vaid töö veeretatakse lihtsalt postiteenijaskonna kaela. Kas ei ole see postiametkonna eksploateerimine ja teistele kindla sissetulekuga isikuile kõrvalliasu teenimine?

Avaldati ka soovi, et võimaldataks postiteenijail ära õppida raudtee teenijaskonna ametala. Siis avaneks raudteejaama üleviidavate postkontorite teenijail võimalus ka raudtee ametkonnas vastavalt teenistust leida. Eelpool eettetoodud küsimustes kohustati osakonna juhatus teiste osakondadega läbirääkimistesse astuda ja saadud materjal järgmiseks peakoosolekuks uuesi päevakorda võtta.

Arvan, et ka teised osakonnad neist küsimustest ühel või teisel teel huvitatud on. Huomia.